

**ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**DEPARTMENT OF ARCHIVAL, LIBRARY AND INFORMATION STUDIES
SCHOOL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES**

Πτυχιακή Εργασία

**Αρχεία προφορικής ιστορίας. Η περίπτωση του
Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής**

Μυρτώ Γιαρένη (ΑΜ: 20668016)

Επιβλέπων: Γιάννης Στογιαννίδης

Αθήνα, Ιούνιος 2024

Επιτροπή Εξέτασης

Γιάννης Στογιαννίδης

Ελένη Αλεξανδρή - Βρανά

Αγγελική Αντωνίου

Δήλωση Συγγραφέα Πτυχιακής/Διπλωματικής Εργασίας

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Μυρτώ Γιαρένη, με αριθμό μητρώου 20668016 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Τμήματος Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Μυρτώ Γιαρένη

Ευχαριστίες – Αφιερώσεις

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Ρέα Κακάμπουρα, επιστημονική υπεύθυνη του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής του ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ, για την προθυμία της να με δεχτεί στους χώρους του Αρχείου και να απαντήσει στις ερωτήσεις μου σχετικά με αυτό και τον κύριο Γιάννη Στογιαννίδη που δέχτηκε να επιβλέψει αυτή την εργασία.

Ιούνιος 2024

Μυρτώ Γιαρένη

Περίληψη στα Ελληνικά

Το Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής (AAZ) του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, αποτελεί ένα παράδειγμα αρχείου το οποίο φιλοξενεί πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό, επικεντρωμένο στην προφορική ιστορία. Μέσω της εξέτασής του, προσφέρει την ευκαιρία να παρουσιαστούν βέλτιστες πρακτικές στη διαχείριση τέτοιου είδους υλικού και να προταθούν αποτελεσματικοί τρόποι αντιμετώπισης των προκλήσεων που μπορεί να παρουσιαστούν.

Σε αυτήν την εργασία επιδιώκεται η παρουσίαση και αξιολόγηση των αρχειακών πρακτικών που εφαρμόζονται στο AAZ και η πρόταση βελτιώσεων που συνάδουν με σύγχρονα αρχειακά πρότυπα και μεθόδους διαχείρισης αρχειακού υλικού. Σκοπός είναι, όχι μόνο μία ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης του Αρχείου, αλλά και η παροχή πρακτικών συστάσεων για την διαχείριση, τη διατήρηση, την προσβασιμότητα και κατά συνέπεια την ενίσχυση της εκπαιδευτικής του αξίας.

Λέξεις Κλειδιά:

Αρχεία, Συνεντεύξεις, Αφηγήσεις Ζωής, Μελέτη Περίπτωσης

Περίληψη στα Αγγλικά

The Life Stories Archive (AAZ) of the Division of Humanities in the Department of Primary Education, National and Kapodistrian University of Athens, is an example of an archive hosting rich audiovisual material focused in oral history. Through its examination, it offers the opportunity to showcase best practices in the management of such materials and to propose effective ways to address potential challenges.

This work aims to present and evaluate the archival practices implemented in the AAZ and propose enhancements aligned with contemporary archival standards and methods of archival material management. Its purpose is not only to analyse the current state of the Archive but also to provide practical recommendations for its management, preservation, accessibility, and consequently, the enhancement of its educational value.

Keywords:

Archives, Interviews, Life Stories, Case Study

Πίνακας περιεχομένων

Περιεχόμενα

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΞΕΤΑΣΗΣ	II
ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ/ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	III
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ – ΑΦΙΕΡΩΣΕΙΣ	IV
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ	V
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ	VI
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	VII
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 Πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας	1
1.2 Μεθοδολογία	2
1.3 Στόχοι και σημασία έρευνας.....	3
1.4 Διάρθρωση της Εργασίας	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΙΣ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	5
2.1 Προφορική Ιστορία	5
2.2 Αφηγήσεις Ζωής.....	7
2.3 Σημασία διατήρησης	9
2.4 Αρχεία Προφορικής Ιστορίας.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΑΡΧΕΙΟ ΑΦΗΓΗΣΕΩΝ ΖΩΗΣ	13
3.1 Ίδρυση	13
3.2 Υλικό.....	14
3.3 Λειτουργία και Διαχείριση.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	20
4.1 Πρόσκτηση	21
4.2 Ταξινόμηση.....	22
4.3 Περιγραφή	23
4.4 Ευρετηρίαση και δημιουργία εργαλείων έρευνας	24
4.5 Πρόσβαση και Χρήση.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΑΑΖ	28
5.1 Καλές πρακτικές του ΑΑΖ.....	28
5.2 Αδυναμίες του ΑΑΖ	30
5.3 Συστάσεις για βελτίωση.....	31

5.3.1	Πρότυπα	32
5.3.2	Ψηφιακή παρουσία αρχείου	32
5.3.3	Άλλες προτάσεις	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....		36
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ		38

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

1.1 Πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας

Τα αρχεία προφορικής ιστορίας είναι συλλογές ηχογραφημένων ή βιντεοσκοπημένων συνεντεύξεων που αποτυπώνουν τις προσωπικές αφηγήσεις και εμπειρίες ανθρώπων για γεγονότα, περιόδους, ή θέματα ιστορικής σημασίας (Oral History Association, 2019). Αυτές οι συνεντεύξεις καταγράφονται με σκοπό να διατηρήσουν τις μαρτυρίες ανθρώπων που έζησαν σημαντικές στιγμές ή έχουν ιδιαίτερα βιώματα και απόψεις. Έχουν κρίσιμο ρόλο στην ιστορική έρευνα και μελέτη, προσφέροντας ποικίλες οπτικές γωνίες που συχνά δεν καταγράφονται σε επίσημα έγγραφα και αρχεία, διασφαλίζοντας ότι οι ανθρώπινες εμπειρίες δεν θα χαθούν με το πέρασμα του χρόνου και συμβάλλοντας και με άλλους τρόπους που θα συζητηθούν αναλυτικότερα στην παρούσα εργασία.

Η επιλογή των αρχείων προφορικής ιστορίας ως αντικείμενο της παρούσας εργασίας υπαγορεύθηκε από τις διαφορές που παρουσιάζουν σε σχέση με τα ιστορικά αρχεία τα οποία συνήθως συναντάμε, λόγω του τρόπου με τον οποίο συλλέγονται και αποθηκεύονται οι πληροφορίες που περιέχουν. Η φύση τους αυτή, καθιστά απαραίτητη την προσεκτική τους διαχείριση προκειμένου να διασφαλιστεί η ακεραιότητα των πληροφοριών και η προστασία των προσωπικών δεδομένων που φέρουν. Η καταγραφή τους γίνεται συνήθως από ιστορικούς, ανθρωπολόγους ή άλλους ερευνητές, οι οποίοι εκπαιδεύονται στις τεχνικές και τις ηθικές παραμέτρους της προφορικής ιστορίας (Oral history and the historical process, 2022).

Ένα παράδειγμα αρχείου που φιλοξενεί προφορικές μαρτυρίες είναι αυτό του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής (AAZ) του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, το οποίο έχει την έδρα του στο Εργαστήριο Κοινωνικών Επιστημών του Τμήματος. Το AAZ περιλαμβάνει αφηγήσεις ζωής με βασικό θέμα την παιδική ηλικία (Κακάμπουρα, Αφηγήσεις ζωής, η βιογραφική προσέγγιση στη σύγχρονη λαογραφική έρευνα, 2011) και σε αυτή την εργασία επιδιώκεται μία παρουσίαση του πώς αυτές οι συνεντεύξεις, οι οποίες συλλέγονται στα πλαίσια μαθημάτων του τμήματος, οργανώνονται και ταξινομούνται, ώστε να σχηματίσουν ένα αρχείο. Η μελέτη περίπτωσης φιλοδοξεί να εντοπίσει καλές πρακτικές αποσκοπώντας στην εφαρμογή τους και σε περιπτώσεις άλλων αρχείων.

1.2 Μεθοδολογία

Η έρευνα ξεκίνησε με μία προσπάθεια για την κατανόηση και αξιολόγηση των πρακτικών διαχείρισης της προφορικής ιστορίας στα αρχεία. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικών πηγών που αφορούν την Προφορική Ιστορία, τις Αφηγήσεις Ζωής και την διαχείριση των “παραδοσιακών” και των οπτικοακουστικών αρχείων. Αυτή η βιβλιογραφική ανασκόπηση ήταν απαραίτητη για την απόκτηση μιας θεωρητικής βάσης και την κατανόηση των όρων που μελετήθηκαν, καθώς και σύγχρονων προσεγγίσεων και μεθόδων που εφαρμόζονται διεθνώς.

Για την απόκτηση εμπειρικών δεδομένων, επικοινωνήσα με την επιστημονική υπεύθυνη του AAZ, καθηγήτρια Ρέα Κακάμπουρα, και κανονίσαμε μια συνάντηση στον χώρο του αρχείου. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης αυτής, η υπεύθυνη μου περιέγραψε την λειτουργία του αρχείου με κάθε λεπτομέρεια, επισημαίνοντας τις διαδικασίες πρόσκτησης, ταξινόμησης, περιγραφής και ευρετηρίασης του υλικού. Μου επέδειξε επίσης μέρος του αρχειακού υλικού, επιτρέποντάς μου να δω παραδείγματα της διαχείρισης των αρχείων στην πράξη.

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της συνάντησης, απάντησε σε μια σειρά από ερωτήσεις που είχα προετοιμάσει, οι οποίες αφορούσαν τόσο στις καθημερινές λειτουργίες του αρχείου όσο και στις στρατηγικές διατήρησης και πρόσβασης στο σχετικό αρχειακό υλικό. Αυτή η άμεση επικοινωνία και η επιτόπια παρατήρηση ήταν κρίσιμη για την κατανόηση των πρακτικών διαχείρισης του AAZ και για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μεθόδων που εφαρμόζονται.

Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε μία σύντομη έρευνα περιπτώσεων αντίστοιχων αρχείων, κατά βάση με εξέταση των διαδικτυακών τους τόπων, με στόχο την αναγνώριση καλών πρακτικών και την κατανόηση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν άλλα Αρχεία Προφορικής Ιστορίας. Μέσω αυτής της συγκριτικής ανάλυσης, αναδείχθηκαν οι καλές πρακτικές, τα κοινά προβλήματα και οι πιθανές λύσεις που μπορούν να εφαρμοστούν στο Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής (AAZ).

Με αυτόν τον τρόπο, συνδυάστηκαν θεωρητικές προσεγγίσεις με εμπειρική έρευνα, παρέχοντας μου μια ολοκληρωμένη εικόνα της διαχείρισης της προφορικής ιστορίας στο AAZ και προσφέροντας βασίμες προτάσεις για τη βελτίωση των πρακτικών του αρχείου.

1.3 Στόχοι και σημασία έρευνας

Η εργασία στοχεύει σε μία συνοπτική παρουσίαση της Προφορικής Ιστορίας στο πλαίσιο ενός αρχείου και να προσφέρει μια ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής (AAZ) επιδιώκοντας να παρουσιάσει πρακτικές προτάσεις για τη βελτίωση των στρατηγικών διαχείρισης, διατήρησης και προσβασιμότητας του υλικού του, όπου αυτό είναι απαραίτητο και πραγματοποιήσιμο.

Αξιολογώντας τις τρέχουσες αρχειακές πρακτικές που σχετίζονται με αρχειακό υλικό προφορικής ιστορίας, όπως εμφανίζονται στη βιβλιογραφία, προτείνονται βελτιώσεις που συμμορφώνονται με τα σύγχρονα πρότυπα αρχειονομίας. Στόχος είναι να εντοπιστούν τα σημεία όπου το Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής μπορεί να λειτουργήσει ως πρότυπο, ενώ παράλληλα αναγνωρίζονται τυχόν κενά και προτείνονται δράσεις για τη βελτίωσή τους.

Ένας δευτερεύων στόχος της εργασίας είναι να συνταχθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνεται εύκολα κατανοητή από τους αναγνώστες, ανεξαρτήτως των γνώσεών τους σχετικά με τη θεωρία της αρχειονομίας ή τις αφηγήσεις ζωής. Μέσω αυτής της προσέγγισης, η εργασία φιλοδοξεί να αποτελέσει έναν συνοπτικό οδηγό για την οργάνωση αρχείων που περιλαμβάνουν υλικό παρόμοιο με αυτό του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής ο οποίος να μπορεί να ακολουθηθεί από όποιον καλείται να το διαχειριστεί χωρίς κόστος, καθώς και να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση και εκτίμηση της σημασίας της συμμόρφωσης των αρχείων με τις σύγχρονες αρχειονομικές τάσεις, καθώς και της ανάγκης για συνεχή ενημέρωση και εκσυγχρονισμό.

Τέλος, στόχος είναι να εκτιμηθεί η αρχειονομική αξία του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής και να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά του, υποστηρίζοντας το Αρχείο στην αποστολή του να διατηρεί και να μοιράζεται τις αφηγήσεις ζωής, οι οποίες αποτελούν πολύτιμη πηγή για την ιστορία της οικογένειας και της ελληνικής κοινωνίας κατά τον 20ο και 21ο αιώνα (Κασσαβέτη & Μπουγιούκος, 2021).

1.4 Διάρθρωση της Εργασίας

Η παρούσα εργασία δομείται σε έξι κύρια κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η εισαγωγή της εργασίας, όπου αναλύονται οι στόχοι, η διάρθρωση, η μεθοδολογία και η σημασία της μελέτης αυτής για το αρχείο και τον ευρύτερο τομέα της αρχειονομίας.

Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται στο θεωρητικό πλαίσιο των Αφηγήσεων Ζωής και της Προφορικής Ιστορίας και αποσαφηνίζονται οι όροι αυτοί με σκοπό την καλύτερη κατανόηση της μελέτης περίπτωσης που ακολουθεί.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το ίδιο το Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής, με αναφορές στην ίδρυσή του και το πλαίσιο λειτουργίας του. Παρουσιάζεται ο τύπος και ο όγκος του υλικού που φιλοξενεί, η υπάρχουσα δομή και οι διαδικασίες διαχείρισης του αρχειακού υλικού.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, περιγράφονται συνοπτικά οι αρχειακές εργασίες. Γίνονται επίσης συγκεκριμένες αναφορές στους τρόπους με τους οποίους συνηθίζεται να πραγματοποιούνται οι εργασίες αυτές στα πλαίσια των Αρχείων Προφορικής Ιστορίας.

Το πέμπτο κεφάλαιο, εστιάζει στην αξιολόγηση των τρεχουσών πρακτικών του ΑΑΖ. Εδώ αναλύονται τα δυνατά σημεία των υπάρχουσών μεθόδων και εντοπίζονται οι τομείς που χρειάζονται βελτίωση. Προτείνονται επίσης συγκεκριμένες βελτιώσεις και στρατηγικές που συνάδουν με τα σύγχρονα αρχειακά πρότυπα και πρακτικές. Οι προτάσεις αυτές εστιάζουν στην ενσωμάτωση προτύπων και την ψηφιακή παρουσία του αρχείου.

Τέλος, η εργασία ολοκληρώνεται με μία σύνοψη της μελέτης και προτάσεις για σχετικές μελλοντικές δράσεις.

Κεφάλαιο 2.

Κατανοώντας τις Αφηγήσεις Ζωής και την Προφορική Ιστορία

Η κατανόηση της φύσης των αρχείων είναι η βάση για την διαμόρφωση μίας πρακτικής διαχείρισής τους (Ellis, 2000). Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται μία προσπάθεια εμβάθυνσης στις έννοιες της Προφορικής Ιστορίας και των Αφηγήσεων Ζωής, με έμφαση στους ορισμούς, την σημασία και την μεθοδολογία που ακολουθείται για την διατήρησή τους. Δίνεται επίσης μία περιγραφή των συνόλων τεκμηρίων που θεωρούνται Αρχεία Προφορικής Ιστορίας και των προκλήσεων που εμφανίζονται κατά την διαχείρισή τους.

2.1 Προφορική Ιστορία

Η προφορική ιστορία είναι ένας κλάδος της ιστορίας που επικεντρώνεται στη συλλογή, διατήρηση και ανάλυση προφορικών μαρτυριών από άτομα που έζησαν σημαντικά γεγονότα ή είχαν εμπειρίες που διαμορφώνουν την κατανόηση του παρελθόντος. Ξεκίνησε να αναγνωρίζεται ως σημαντικό εργαλείο ιστορικής έρευνας τις τελευταίες δεκαετίες, αναδεικνύοντας τις φωνές που συχνά παραμένουν αφανείς στα παραδοσιακά ιστορικά αρχεία (Thompson, 2009).

Μέσω της προφορικής ιστορίας δίνεται μια προσωπική διάσταση στην ιστορική έρευνα, επιτρέποντας στους ιστορικούς να συλλέξουν και να καταγράψουν τις προσωπικές εμπειρίες και τις αναμνήσεις των ατόμων. Αυτές οι μαρτυρίες παρέχουν έναν πλούτο πληροφοριών που μπορεί να μην είναι διαθέσιμος στα γραπτά αρχεία, ενώ ταυτόχρονα φέρνουν στο προσκήνιο άτομα και ομάδες που συχνά παραμένουν στο περιθώριο της επίσημης ιστορίας. Οι προσωπικές αφηγήσεις αποκαλύπτουν κοινωνικές, πολιτιστικές, ακόμη και ψυχολογικές διαστάσεις των ιστορικών γεγονότων, προσφέροντας μια πληρέστερη κατανόηση του παρελθόντος (Oral history and the historical process, 2022)

Η προφορική ιστορία ξεχωρίζει για τη δυνατότητά της να ενσωματώνει τις εμπειρίες και τις φωνές των "κοινών ανθρώπων" στην ιστορική αφήγηση. Συχνά, οι παραδοσιακές ιστορικές μελέτες επικεντρώνονται στα γεγονότα που αφορούν τις ανώτερες κοινωνικές τάξεις ή τους πολιτικούς ηγέτες, αφήνοντας τις εμπειρίες των απλών ανθρώπων ανεξερεύνητες (Portelli, 2015). Η προφορική ιστορία γεφυρώνει το κενό, επιτρέποντας την καταγραφή των εμπειριών αυτών των ατόμων προσφέροντας

παράλληλα μια πιο δημοκρατική και συμπεριληπτική ιστορική αφήγηση (Portelli, 2015). Φέρνει στο προσκήνιο τις φωνές και τις εμπειρίες των απλών ανθρώπων, προσφέροντας μια πιο προσωπική και συναισθηματικά φορτισμένη εκδοχή της ιστορίας. Αντί να επικεντρώνεται αποκλειστικά σε μεγάλες προσωπικότητες και γεγονότα, δίνει έμφαση στις αφηγήσεις των καθημερινών ανθρώπων, οι οποίοι συχνά παραμένουν αθέατοι στις παραδοσιακές ιστορικές αφηγήσεις. Αυτή η προσέγγιση διευρύνει το φάσμα της ιστορικής έρευνας και προσφέρει νέες οπτικές γωνίες για την κατανόηση του παρελθόντος.

Επιπλέον, η προφορική ιστορία είναι ένα δυναμικό εργαλείο για την καταγραφή και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς (Thane, 1999). Οι προφορικές μαρτυρίες μπορούν να αποκαλύψουν τις παραδόσεις, τα έθιμα, και τις αξίες μιας κοινότητας, τα οποία μπορεί να μην είναι καταγεγραμμένα στα επίσημα αρχεία. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις μειονότητες και τις περιθωριοποιημένες ομάδες, των οποίων οι πολιτιστικές εκφράσεις και εμπειρίες παραμένουν συχνά αφανείς. Με τον τρόπο αυτό, διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην κατανόηση του παρελθόντος.

Οι προσωπικές ιστορίες μπορούν να δώσουν ζωή σε ιστορικά γεγονότα και να καταστήσουν την ιστορία πιο προσβάσιμη και ενδιαφέρουσα για το κοινό (Swain, 2003). Μέσω της ακρόασης των προφορικών μαρτυριών, είναι δυνατόν να αναπτυχθεί μια βαθύτερη κατανόηση και ενσυναίσθηση για τις εμπειρίες των ανθρώπων του παρελθόντος, η οποία καθιστά την προφορική ιστορία ένα σημαντικό εργαλείο για την κοινωνική δικαιοσύνη και την επανόρθωση της ιστορικής μνήμης¹. Καταγράφοντας και διατηρώντας τις εμπειρίες των καταπιεσμένων και των περιθωριοποιημένων ομάδων, η προφορική ιστορία συμβάλλει στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης και στην αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας. Αυτό επιτρέπει την επανεξέταση της ιστορίας με μια κριτική ματιά, προωθώντας την κατανόηση και τη συμφιλίωση σε κοινωνίες που έχουν υποστεί διαιρέσεις και συγκρούσεις. Μέσα από τη συλλογή και τη διατήρηση των μαρτυριών τους, διασφαλίζεται ότι οι εμπειρίες και οι αγώνες τους δεν θα χαθούν, αλλά θα παραμείνουν ζωντανές για τις μελλοντικές γενιές.

---

¹ Η επανόρθωση της ιστορικής μνήμης αναφέρεται στη διαδικασία διόρθωσης ή αναθεώρησης της κοινής κατανόησης των ιστορικών γεγονότων. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τη διόρθωση λαθών ή παραλείψεων στην επίσημη ιστορία, την αποκατάσταση των ιστοριών που έχουν αγνοηθεί ή παρεξηγηθεί, και την ανάδειξη των φωνών που παραδοσιακά δεν έχουν ακουστεί (Thane, 1999).

Στον σύγχρονο κόσμο, όπου η τεχνολογία επιτρέπει την εύκολη καταγραφή και αποθήκευση προφορικών μαρτυριών, η προφορική ιστορία έχει γίνει πιο προσιτή και δημοφιλής. Οι προφορικές αφηγήσεις μπορούν να καταγραφούν σε ψηφιακή μορφή και να δημοσιευθούν εύκολα, καθιστώντας αυτές διαθέσιμες σε ένα ευρύτερο κοινό. Αυτό επιτρέπει όχι μόνο τη διατήρηση των μαρτυριών, αλλά και την ενεργή χρήση τους στην εκπαίδευση, την έρευνα και τη δημόσια ιστορία (Schrum, Brennan, Halabuk, Leon, & Scheinfeldt, 2012).

Σε αυτό το πλαίσιο, η προφορική ιστορία αναδεικνύεται ως ένα ισχυρό εργαλείο για την καταγραφή και την κατανόηση, τη διατήρηση και τη διάδοση της ιστορίας, προσφέροντας μια πλούσια και πολυδιάστατη προσέγγιση στην καταγραφή του ανθρώπινου παρελθόντος. Προσφέρει μια πλουσιότερη και πιο ποικιλόμορφη εικόνα της ανθρώπινης εμπειρίας, ενισχύοντας την ιστορική έρευνα και διευρύνοντας την κατανόησή μας για τις κοινωνικές αλλαγές, αλλά και συμβάλλοντας στην διατήρηση της κοινωνικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

2.2 Αφηγήσεις Ζωής

Οι αφηγήσεις ζωής είναι μια μορφή προφορικής ιστορίας που επικεντρώνεται στην καταγραφή και ανάλυση των προσωπικών ιστοριών των ατόμων, προσφέροντας μια βαθύτερη κατανόηση της ατομικής και συλλογικής εμπειρίας (Κακάμπουρα, Αφηγήσεις ζωής, η βιογραφική προσέγγιση στη σύγχρονη λαογραφική έρευνα, 2011). Αυτές οι αφηγήσεις, γνωστές και ως "βιογραφικές αφηγήσεις", αποσκοπούν στο να αποκαλύψουν τις πτυχές της καθημερινής ζωής, τις προσωπικές αξίες, τα πολιτιστικά στοιχεία και τις κοινωνικές συνθήκες μέσα από τις προσωπικές εμπειρίες των αφηγητών (Κακάμπουρα, Ανιχνεύοντας το νόημα της παράδοσης μέσα από προσωπικές αφηγήσεις, 2012).

Η μεθοδολογία των αφηγήσεων ζωής περιλαμβάνει συνεντεύξεις σε βάθος, όπου οι ερευνητές συνομιλούν με τα άτομα για να καταγράψουν τις προσωπικές τους ιστορίες. Αυτές οι συνεντεύξεις είναι συχνά μη δομημένες ή ημι-δομημένες², επιτρέποντας στους

---

² Οι δομημένες συνεντεύξεις είναι εκείνες όπου όλες οι ερωτήσεις είναι προκαθορισμένες και τυποποιημένες, και ο διενεργών την συνέντευξη ακολουθεί ένα συγκεκριμένο σχέδιο χωρίς αποκλίσεις. Αντίθετα, οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις πραγματοποιούνται σε ένα πιο ελεύθερο πλαίσιο. Εδώ ο συνεντευκτής έχει κάποια προκαθορισμένα θέματα ή ερωτήσεις, αλλά διαθέτει επίσης την ευελιξία να κάνει και άλλες ερωτήσεις και να δώσει στη συζήτηση μια πιο ανοιχτή και συζητησιακή διάσταση (Κακάμπουρα, Δευτερογενής αφηγηματική ανάλυση βιογραφικών συνεντεύξεων: ένα εργαστήριο, 2013).

αφηγητές να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους με τον δικό τους τρόπο και ρυθμό. Η διαδικασία αυτή δεν επικεντρώνεται μόνο στα μεγάλα ιστορικά γεγονότα, αλλά δίνει έμφαση και στις καθημερινές εμπειρίες, τις προσωπικές προκλήσεις, τις σχέσεις και τα συναισθήματα των ατόμων.

Οι αφηγήσεις ζωής έχουν σημαντική αξία για τη λαογραφία και τις κοινωνικές επιστήμες, καθώς προσφέρουν μια ζωντανή και ανθρώπινη διάσταση στη μελέτη της κουλτούρας και της κοινωνίας (Κακάμπουρα, Ανιχνεύοντας το νόημα της παράδοσης μέσα από προσωπικές αφηγήσεις, 2012). Μέσω των προσωπικών αφηγήσεων, οι ερευνητές μπορούν να αποκτήσουν μια πληρέστερη εικόνα των κοινωνικών και πολιτιστικών πλαισίων στα οποία ζουν και δρουν οι άνθρωποι. Οι αφηγήσεις αυτές αποκαλύπτουν τις εσωτερικές διαδικασίες μέσα από τις οποίες οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται και ερμηνεύουν τον κόσμο γύρω τους, καθώς και τις στρατηγικές που χρησιμοποιούν για να αντιμετωπίσουν τις καθημερινές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, τόσο τις μεγαλύτερες, όσο και τις μικρότερες.

Όπως συμβαίνει γενικότερα στην προφορική ιστορία, ένας από τους κύριους λόγους που οι αφηγήσεις ζωής είναι τόσο πολύτιμες είναι το ότι επιτρέπουν την καταγραφή των εμπειριών των ανθρώπων που συνήθως παραμένουν σιωπηλοί στην επίσημη ιστορία. Αυτό περιλαμβάνει τις εμπειρίες των γυναικών, των μεταναστών, των μειονοτήτων και άλλων περιθωριοποιημένων ομάδων, των οποίων οι φωνές συχνά αγνοούνται ή παραβλέπονται. Μέσω των αφηγήσεων ζωής, αυτές οι φωνές αποκτούν μια θέση στην ιστορική καταγραφή, συμβάλλοντας στη δημιουργία μιας πιο πολυφωνικής και αντιπροσωπευτικής ιστορίας (Κακάμπουρα, Αφηγήσεις ζωής, η βιογραφική προσέγγιση στη σύγχρονη λαογραφική έρευνα, 2011).

Επιπλέον, οι αφηγήσεις ζωής μπορούν να λειτουργήσουν ως ένα εργαλείο για την ενδυνάμωση των ατόμων και των κοινοτήτων. Η διαδικασία της αφήγησης και της καταγραφής των προσωπικών ιστοριών μπορεί να είναι θεραπευτική και ενδυναμωτική για τους αφηγητές, καθώς τους δίνει την ευκαιρία να αναστοχαστούν τις ζωές τους, να αναγνωρίσουν τις αντοχές και τις επιτυχίες τους και να μοιραστούν τις εμπειρίες τους και τα τραύματά τους με τους άλλους. Αυτό μπορεί να ενισχύσει την αίσθηση της ταυτότητας και της κοινότητας, καθώς και να προάγει τη διαπολιτισμική κατανόηση και την κοινωνική συνοχή (Κακάμπουρα, Ανιχνεύοντας το νόημα της παράδοσης μέσα από προσωπικές αφηγήσεις, 2012).

Οι αφηγήσεις ζωής, επομένως, δεν είναι απλώς ιστορικά ντοκουμέντα, αλλά ζωντανές εκφράσεις της ανθρώπινης εμπειρίας. Μέσω αυτών, μπορούμε να κατανοήσουμε καλύτερα την ποικιλία και την πολυπλοκότητα των ανθρώπινων ζωών, να εκτιμήσουμε την αξία των προσωπικών ιστοριών και να αναγνωρίσουμε τη σημασία της μνήμης και της αφήγησης στην κατανόηση του παρελθόντος και του παρόντος, από μία ανθρωποκεντρική προοπτική. Οι αφηγήσεις ζωής προσφέρουν έναν πολύτιμο θησαυρό γνώσης που μπορεί να εμπλουτίσει τη μελέτη της ιστορίας, της λαογραφίας, της ψυχολογίας και πολλών άλλων επιστημών, προσφέροντας νέες προοπτικές και εμπιθύνοντας την κατανόησή μας για την ανθρώπινη εμπειρία.

2.3 Σημασία διατήρησης

Έχοντας κατανοήσει την σημασία των όρων, μπορούμε με ασφάλεια να πούμε πως η διατήρηση της προφορικής ιστορίας και των αφηγήσεων ζωής είναι κρίσιμη για την κατανόηση και την καταγραφή της ανθρώπινης εμπειρίας. Παρέχουν μια μοναδική και άμεση πηγή πληροφοριών που συνήθως δεν καταγράφεται στα επίσημα αρχεία και έγγραφα.

Μέσω των προσωπικών αφηγήσεων, μπορούμε να αποκτήσουμε πρόσβαση σε βιώματα και γεγονότα που διαφορετικά θα μπορούσαν να χαθούν ή να παραμείνουν άγνωστα. Προσφέρουν επίσης μια ανθρώπινη διάσταση στην ιστορία, δίνοντας φωνή σε άτομα και ομάδες που συχνά παραμένουν στο περιθώριο των επίσημων ιστορικών αφηγήσεων.

Η προφορική ιστορία βοηθά επίσης στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και της συλλογικής μνήμης. Μέσω των προσωπικών μαρτυριών, καταγράφονται οι παραδόσεις, τα έθιμα και οι αξίες μιας κοινότητας, συμβάλλοντας στη διατήρηση της ταυτότητάς της και στη μεταφορά αυτής της γνώσης στις μελλοντικές γενιές.

Επιπλέον, η προφορική ιστορία μπορεί να λειτουργήσει ως ένα εργαλείο εκπαίδευσης και ενσυναίσθησης. Οι προσωπικές ιστορίες έχουν τη δύναμη να ενισχύουν την κατανόηση και την συμπάθεια, ενθαρρύνοντας τους ακροατές να συνδεθούν συναισθηματικά με τις εμπειρίες των άλλων. Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε περιόδους κρίσεων, κοινωνικών αλλαγών ή συγκρούσεων, καθώς βοηθά στην προώθηση του διαλόγου και της κατανόησης μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και κοινοτήτων.

Τέλος, η διατήρηση της προφορικής ιστορίας αποτελεί μια μορφή αντίστασης στην επιλεκτική μνήμη και τη λήθη. Καταγράφοντας και διαφυλάσσοντας τις εμπειρίες όλων των ανθρώπων, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους θέση ή τη σημασία τους, διασφαλίζεται ότι η ιστορία γράφεται με τρόπο περιεκτικό και δίκαιο. Η προφορική ιστορία, λοιπόν, δεν είναι μόνο ένας τρόπος να τεκμηριώσουμε το παρελθόν, αλλά και ένα εργαλείο για τη δημιουργία ενός πιο ενημερωμένου και συμπεριληπτικού μέλλοντος.

2.4 Αρχεία Προφορικής Ιστορίας

Η διατήρηση της προφορικής ιστορίας και των αφηγήσεων ζωής, της οποίας η σημασία τονίστηκε παραπάνω, μπορεί να συστηματοποιηθεί στο πλαίσιο ενός αρχείου. Τα αρχεία που φιλοξενούν κατά βάσει τέτοιου είδους υλικό ονομάζονται Αρχεία Προφορικών Μαρτυριών ή Αρχεία Προφορικής Ιστορίας (Ένωση Προφορικής Ιστορίας, 2024)

Τα Αρχεία Προφορικής Ιστορίας (ΑΠΙ) συνήθως περιλαμβάνουν ηχογραφημένες, και πιο πρόσφατα μαγνητοσκοπημένες συνεντεύξεις και συνοδευτικό προς αυτές υλικό. Όπως η διάδοση της προφορικής ιστορίας, έτσι και τα αρχεία που την στεγάζουν, προσφέρουν ποικίλες και προσωπικές οπτικές γωνίες που συχνά δεν καταγράφονται σε επίσημα έγγραφα και αρχεία. Συμπληρώνουν τα γραπτά ιστορικά αρχεία με προσωπικές εμπειρίες, συμβάλλοντας σε μια πληρέστερη κατανόηση της συλλογικής ανθρώπινης ιστορίας, ενώ παράλληλα διατηρούν τις φωνές και τις ιστορίες των επί μέρους ανθρώπων, διασφαλίζοντας ότι οι εμπειρίες τους δεν θα χαθούν με το πέρασμα του χρόνου. Συμβάλλουν έτσι στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας κοινότητας ή ενός έθνους, διαφυλάσσοντας τις παραδόσεις, τα έθιμα και τις μνήμες και μπορούν κάλλιστα να χρησιμοποιηθούν ως εκπαιδευτικά εργαλεία σε σχολεία, πανεπιστήμια και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα για να διδάξουν πτυχές της ιστορίας μέσα από τις προσωπικές μαρτυρίες ανθρώπων που τις έζησαν (Oral History Association, 2019).

Διαφοροποιούνται σημαντικά από τα υπόλοιπα είδη αρχείων, καθώς όπως προαναφέρθηκε, αποτελούνται κυρίως από οπτικοακουστικό υλικό: προφορικές αφηγήσεις ή συνεντεύξεις που καταγράφονται με ηχογράφηση ή βιντεοσκόπηση. Επιπλέον, οι αφηγήσεις αυτές περιλαμβάνουν προσωπικές εμπειρίες, μνήμες, αναμνήσεις ή ιστορικά γεγονότα που μεταδίδονται από συγκεκριμένα άτομα. Προσφέρουν συνεπώς μια περισσότερο προσωπική, εμπειρική οπτική γωνία για τα ιστορικά γεγονότα ή για τις κοινωνικές διαδικασίες και διεργασίες, τις οποίες αφηγούνται “συνηθισμένοι άνθρωποι”.

Επομένως απαιτούν μία διαφορετική πολιτική διαχείρισης, η οποία θα περιλαμβάνει διαφορετική αντιμετώπιση της περιγραφής και των πνευματικών δικαιωμάτων και θα προνοεί για την διαφύλαξη του υποστρώματος, αν αυτό είναι αναλογικό, την αδιάσπαστη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτό, ανεξάρτητα από τις τεχνολογικές εξελίξεις, αν είναι ψηφιακό, αλλά και την διαφύλαξη των προσωπικών δεδομένων των ατόμων που εμπλέκονται (Schrum, Brennan, Halabuk, Leon, & Scheinfeldt, 2012).

Λόγω αυτών των διαφοροποιήσεων, η διαχείριση των ΑΠΙ πολύ συχνά αποτελεί πρόκληση για τους αρχειονόμους ή τους εργαζομένους σε αρχεία γενικότερα. Πολύ συχνά, οι ιστορικοί και συλλογείς των συνεντεύξεων, εστιάζουν στη διαδικασία της συλλογής αυτή καθαυτή, χωρίς να μεριμνήσουν για το τι συμβαίνει αφού ολοκληρωθούν οι συνεντεύξεις και οι προφορικές μαρτυρίες γίνουν πλέον αρχεία (MacKay, 2016). Αυτό συνεπάγεται ότι τα τεκμήρια, τα οποία από τη φύση τους είναι διαδραστικά, είναι ακόμη λιγότερο τυποποιημένα, με σημαντικά μεταδεδομένα ή συνοδευτικές πληροφορίες να απουσιάζουν, γεγονός το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την δυσκολία και πιθανώς σε ορισμένες περιπτώσεις την αδυναμία εύρεσής τους από τους διαχειριστές και τους χρήστες τους.

Στην Ελλάδα, τα Αρχεία Προφορικής Ιστορίας κατέχουν σημαντική θέση στην καταγραφή και διατήρηση της πολιτιστικής και κοινωνικής μνήμης και αποτελούν πηγές για την κατανόηση της ιστορικής και κοινωνικής εξέλιξης της χώρας. Είναι σκόπιμο να αναφέρουμε ενδεικτικά, κάποια αρχεία και συλλογές προφορικών μαρτυριών, όπως αυτά συμπεριλαμβάνονται στην ιστοσελίδα της Ένωσης Προφορικής Ιστορίας (Ένωση Προφορικής Ιστορίας, 2024).

Το παλαιότερο είναι το Αρχείο Προφορικής Παράδοσης του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, το οποίο συγκεντρώνει μαρτυρίες 5.051 μικρασιατών προσφύγων από την περίοδο 1930-1975³.

Το Αρχείο Προφορικής Ιστορίας του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδας, καταγράφει τις εμπειρίες 155 Ελλήνων Εβραίων που επιβίωσαν από τα στρατόπεδα εξόντωσης ή

---

³ Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών: <https://www.kms.org.gr/archeia/archeio-proforikis-paradosis-2/>

συγκέντρωσης, που κρύφτηκαν κατά τη διάρκεια της Κατοχής ή που εντάχθηκαν στο αντιστασιακό κίνημα⁴.

Τα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΣΚΙ) διατηρούν ηχητικά τεκμήρια της ελληνικής πολιτικής ιστορίας⁵, ενώ το Αρχείο Προφορικών Μαρτυριών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων καταγράφει συνεντεύξεις με επιφανείς γυναίκες του γυναικείου κινήματος⁶.

Τέλος, το Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών περιλαμβάνει 825 συνεντεύξεις, εμπλουτισμένες με φωτογραφικό υλικό και γλωσσάρι, αποτυπώνοντας τις προσωπικές και κοινωνικές ιστορίες των αφηγητών⁷.

---

⁴Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδας: <https://jewishmuseum.gr/%ce%b1%cf%81%cf%87%ce%b5%ce%af%ce%bf-%cf%80%cf%81%ce%b%cf%86%ce%bf%cf%81%ce%b9%ce%ba%ce%ae%cf%82-%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%bf%cf%81%ce%af%ce%b1%cf%82/>

⁵Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας: <https://www.askiweb.eu/index.php/el/2015-09-21-08-28-39/2015-09-23-09-04-15>

⁶Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων: <https://isotita.gr/vivliothiki-thematwn-isotitas/arxeio-proforikwn-martyriwn/>

⁷Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής: https://archeio-afigiseon-zois.primedu.uoa.gr/sylloges/genikes_afigiseis_zois/

Κεφάλαιο 3.

Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής

Ένα από τα αρχεία που στεγάζουν προφορικές μαρτυρίες είναι το Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Παρότι δεν αποτελεί ιστορικό αρχείο, φιλοξενεί έναν σημαντικό όγκο Αφηγήσεων Ζωής που τεκμηριώνουν ανθρώπινες εμπειρίες σε διάφορες εποχές και τόπους, γεγονός που, σε συνδυασμό με την πρακτική συγκρότησης που ακολουθείται (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2024), επιτρέπει την ένταξή του στα Αρχεία Προφορικής Ιστορίας.

Αυτή η μελέτη περίπτωσης στοχεύει να παρέχει μια συνολική εικόνα του αρχείου, περιγράφοντας την ίδρυσή του, το είδος του υλικού που φιλοξενεί, τόσο από άποψη μορφής, όσο και περιεχομένου, καθώς και τον τρόπο λειτουργίας του, με επίκεντρο τη διαχείριση του υλικού του. Μέσα από την εξέταση του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής, επιδιώκεται η αποκόμιση γνώσεων για τη σημασία της διατήρησης των προφορικών ιστοριών και των αφηγήσεων ζωής, καθώς και τον αντίκτυπο που έχουν τέτοια αρχεία στην ιστορική έρευνα, την εκπαίδευση και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

3.1 Ίδρυση

Το Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, εδρεύει στο Εργαστήριο Κοινωνικών Επιστημών του Τμήματος, στο Μαράσλειο. Επιστημονική Υπεύθυνη του Αρχείου είναι η Καθηγήτρια κ. Ρέα Κακάμπουρα.

Ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1989, όταν, με αφορμή ερευνητικές εργασίες στο πλαίσιο των μαθημάτων «Κοινωνική Λαογραφία Ι» και «Κοινωνική Λαογραφία ΙΙ», άρχισε η συλλογή συνεντεύξεων αφηγήσεων ζωής από προπτυχιακούς φοιτητές υπό την καθοδήγηση του ομότιμου καθηγητή Λαογραφίας κ. Μιχάλη Μερακλή, ο οποίος δίδασκε στο πανεπιστήμιο από το 1989 έως το 2001.

Οι συνεντεύξεις αυτές, όπως και τα ίδια τα μαθήματα, επισημαίνουν τη στενή σχέση της βιογραφικής προσέγγισης με τη Λαογραφία, καθώς και με την Κοινωνιολογία, την Ιστορία και την Παιδαγωγική. Μέσα από το αφηγηματικό υλικό φωτίζονται σημαντικές πτυχές της οικογενειακής μνήμης και της εμπειρίας από την παιδική και νεανική ηλικία, τη σχολική ζωή και τις επαγγελματικές πρακτικές.

Στοχεύουν στη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση των φοιτητών στις ερευνητικές πρακτικές των ποιοτικών μεθόδων έρευνας των κοινωνικών επιστημών και στην προώθηση της λαογραφικής, κοινωνιολογικής, ανθρωπολογικής και ιστορικής έρευνας. Η συλλογή αυτού του αυτοβιογραφικού υλικού εξυπηρετεί τις ανάγκες μιας σύγχρονης διεπιστημονικής έρευνας, ενώ από διδακτικής σκοπιάς, έχει στόχο την κατάρτιση των αυριανών εκπαιδευτικών στη βιογραφική μέθοδο με σκοπό την χρήση τους στην μετέπειτα επαγγελματική τους ζωή (Κακάμπουρα, Αφηγήσεις ζωής, η βιογραφική προσέγγιση στη σύγχρονη λαογραφική έρευνα, 2011).

Από το 2002, τη διδασκαλία των μαθημάτων «Παιδαγωγικά της Λαογραφίας», «Λαογραφία: Κοινωνική Συγκρότηση» και «Αφηγήσεις ζωής, Λαογραφία και Εκπαίδευση», το οποίο αποτελεί εξέλιξη ειδικών σεμιναρίων σχετικών με την βιογραφική συνέντευξη, ανέλαβε η καθηγήτρια Λαογραφίας Ρέα Κακάμπουρα (Κακάμπουρα, Αφηγήσεις ζωής, η βιογραφική προσέγγιση στη σύγχρονη λαογραφική έρευνα, 2011) και η συλλογή συνεντεύξεων συνεχίζεται στα πλαίσια αυτών των μαθημάτων.

Το 2002 είναι και η χρονιά κατά την οποία ξεκίνησε η πιο συγκροτημένη οργάνωση των συνεντεύξεων σε Αρχείο, με καθορισμό πιο τυποποιημένων στοιχείων για την περιγραφή του υλικού, υπό την επίβλεψη της καθηγήτριας και με συμβολή φοιτητών και υπαλλήλων του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευση η οποία υπήρξε ιδιαίτερα χρήσιμη για την δημιουργία του Αρχείου (Κακάμπουρα, Αφηγήσεις ζωής, η βιογραφική προσέγγιση στη σύγχρονη λαογραφική έρευνα, 2011).

Σκοπός του Αρχείου είναι η διάσωση σημαντικών πτυχών της πολιτισμικής ιστορίας με έμφαση κυρίως στην οικογενειακή μνήμη και την εμπειρία της παιδικής ηλικίας των αφηγητών/τριών και η διάθεση στο ευρύτερο κοινό για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2024).

Πλέον το Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής έχει συμπληρώσει τριανταπέντε χρόνια ζωής, κατά τα οποία συλλέγει, οργανώνει και διατηρεί αδιάλειπτα υλικό.

3.2 Υλικό

Όπως προαναφέρθηκε, το υλικό του αρχείου συγκροτείται από συνεντεύξεις που πραγματοποιούνται από προπτυχιακούς φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης στο πλαίσιο των μαθημάτων τους. Το σύνολο των τεκμηρίων που στεγάζει το ΑΑΖ αποτελεί σημαντικό όγκο πρωτογενούς υλικού για τη μελέτη της διασύνδεσης της ατομικής με την ευρύτερη συλλογική και πολιτισμική μνήμη.

Έως τον Ιούνιο του 2024, αποτελείται από περίπου 825 ηχογραφημένες και μαγνητοσκοπημένες συνεντεύξεις, οι οποίες αναμένεται να εμπλουτιστούν τον Σεπτέμβριο του 2024, με τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2023-2024.

Κάθε συνέντευξη έχει διάρκεια περίπου μίας ώρας. Η ποιότητα της ηχογράφησης παρουσιάζει διακυμάνσεις από τεκμήριο σε τεκμήριο, καθώς ο κάθε συνεντευκτής καταγράφει με δικό του εξοπλισμό, ωστόσο, η εξέλιξη της τεχνολογίας επιτρέπει την ολοένα και ευκολότερη καταγραφή ηχογραφήσεων υψηλής ποιότητας με μέσα που διαθέτουν ήδη οι φοιτητές. Παρατηρείται επομένως βελτίωση στην ποιότητα, η οποία χαρακτηρίζεται από σταθερά ανοδικό ρυθμό.

Το κάθε τεκμήριο περιλαμβάνει, εκτός από το ίδιο το αρχείο της συνέντευξης, το μεταγραμμένο κείμενό της, το οποίο παραμένει πιστό στον προφορικό λόγο και στο κλίμα της συζήτησης. Η κάθε αφήγηση ζωής εμπλουτίζεται από συνοδευτικό υλικό. Αυτό το υλικό περιλαμβάνει εκθέσεις της ερευνητικής διαδικασίας, τον οδηγό συνέντευξης που συμπληρώνεται από τον ερευνητή, και το παραχωρητήριο που καλούνται να υπογράψουν και τα δύο μέρη της συνέντευξης, με το οποίο ο αφηγητής δίνει την άδεια χρήσης της συνέντευξης του στο Αρχείο. Περιέχει επίσης τουλάχιστον μία συνημμένη φωτογραφία. Συχνά εντοπίζονται και άλλα είδη συνοδευτικών τεκμηρίων που ενισχύουν την αφήγηση, όπως διπλώματα που επιτρέπουν την άσκηση επαγγέλματος σε συνεντεύξεις που αναφέρονται στην επαγγελματική ζωή του αφηγητή. Κάθε αφήγηση εφοδιάζεται επίσης με τρεις καρτέλες που περιλαμβάνουν τα στοιχεία της συνέντευξης και περιγραφικά στοιχεία για τα άτομα που εμπλέκονται, τον συνεντευκτή και τον αφηγητή. Σε ορισμένες αφηγήσεις στις οποίες παρατηρείται έντονο τοπικό ιδίωμα παρατίθεται επίσης Γλωσσάριο.

Για την αξιοποίηση του αφηγηματικού υλικού του Αρχείου σε σχεδιασμό ερευνητικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, θα πρέπει να είναι γνωστά ποια είναι τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των αφηγητών, τα οποία διαμορφώνουν σε σημαντικό βαθμό την αφήγησή τους, και πώς αυτά ομαδοποιούνται με βάση τις λεγόμενες “κοινωνικές μεταβλητές” (φύλο, μορφωτικό επίπεδο, επάγγελμα, οικογενειακή κατάσταση, τόπο καταγωγής και τόπο σημερινής διαμονής), αλλά και τις τεχνικές των συνεντεύξεων που προκαλούν διαφορετικά είδη αφήγησης (Κακάμπουρα, Δευτερογενής αφηγηματική ανάλυση βιογραφικών συνεντεύξεων: ένα εργαστήριο, 2013).

Το περιεχόμενο του αρχείου έχει αναλυθεί δύο φορές. Η πρώτη δημοσιεύθηκε το 2008, στην πρώτη έκδοση του βιβλίου «Αφηγήσεις ζωής: Η βιογραφική προσέγγιση στη σύγχρονη λαογραφική έρευνα» της Ρέας Κακάμπουρα. Ανέλυε κοινωνικά χαρακτηριστικά και τεχνικές λήψης ενός δείγματος 466 συνεντεύξεων (Κακάμπουρα, Αφηγήσεις ζωής, η βιογραφική προσέγγιση στη σύγχρονη λαογραφική έρευνα, 2011). Η δεύτερη ανάλυση πραγματοποιήθηκε το 2021 από το Εργαστήριο Κοινωνικών Επιστημών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και δημοσιεύθηκε στο ηλεκτρονικό βιβλίο «Αρχείο αφηγήσεων ζωής του Π.Τ.Δ.Ε, Ε.Κ.Π.Α.: Έρευνα των κοινωνικών χαρακτηριστικών των αφηγητών/ριών και των τεχνικών στοιχείων των συνεντεύξεων» (Κασσαβέτη & Μπουγιούκος, 2021). Η μελέτη του 2021 αφορά 757 συνεντεύξεις, των οποίων η ποσοτική ανάλυση κατέληξε σε ομαδοποίηση των δεδομένων για την παιδική ηλικία, την οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, και τις κοινωνικές αντιλήψεις των αφηγητών.

Κάποια ενδεικτικά χαρακτηριστικά που αναδείχθηκαν με την πιο πρόσφατη μελέτη εξετάζουν δημογραφικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των αφηγητών. Τα υποκείμενα των συνεντεύξεων κάλυπταν μία μεγάλη ποικιλία ηλικιών, με τον παλαιότερο να έχει γεννηθεί το 1895 και τον νεότερο το 1999, κάτι που επιτρέπει την εποπτεία αλλαγών που εμφανίζονται από γενιά σε γενιά, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των συνεντεύξεων προερχόταν από αφηγητές γεννημένους μεταξύ 1921 και 1940.

Οι αφηγήσεις κατανέμονταν εξίσου ανάμεσα σε γυναίκες και άνδρες αφηγητές, με την εκπροσώπηση να διαφέρει σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Η εκπαίδευση των αφηγητών ποικίλει σημαντικά, με ένα σημαντικό ποσοστό να έχει ολοκληρώσει μόνο τη βασική εκπαίδευση, ειδικά στις αγροτικές περιοχές. Οι απόφοιτοι ανώτατης εκπαίδευσης είναι πιο συχνοί στις αστικές περιοχές, με τους άνδρες να εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά από τις γυναίκες.

Η επαγγελματική δραστηριότητα των αφηγητών επίσης παρουσιάζει ποικιλία, με πολλές μετακινήσεις από αγροτικές σε αστικές περιοχές, γεγονός που υποδεικνύει σημαντική κοινωνική και επαγγελματική κινητικότητα. Οι αφηγητές προέρχονται από διάφορα κοινωνικά στρώματα και επαγγελματικούς κλάδους, γεγονός που προσδίδει στο αρχείο μια πολυδιάστατη και πολυποίκιλη εικόνα της ελληνικής κοινωνίας (Κασσαβέτη & Μπουγιούκος, 2021).

Συνοψίζοντας, το αφηγηματικό υλικό του AAZ εμφανίζεται ιδιαίτερα εκτενές. Μέσα από αυτό αναδεικνύεται η εμπειρία της παιδικής και νεανικής ηλικίας, της διαπαιδαγώγησης, της οικογενειακής, σχολικής και επαγγελματικής ζωής, ενώ διακρίνονται αντιλήψεις, νοοτροπίες, συμπεριφορές και πρακτικές που φανερώνουν πολιτισμικές εκφάνσεις αλλά και τις αλλαγές που επήλθαν στην οικογένεια και γενικότερα την ελληνική κοινωνία κατά τον προηγούμενο και τον τρέχοντα αιώνα (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2024).

3.3 Λειτουργία και Διαχείριση

Το Αρχείο, με έδρα στο Εργαστήριο Κοινωνικών Επιστημών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΠΤΔΕ), ενσωματώνει τις Ιστορικές Σπουδές, τη Λαογραφία, την Κοινωνιολογία και τις Πολιτικές Επιστήμες. Η αποστολή του περιλαμβάνει την εκπαίδευση φοιτητών σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, τη συνεργασία με ερευνητικά κέντρα και ακαδημαϊκά ιδρύματα, καθώς και τη διοργάνωση επιστημονικών εκδηλώσεων και τη δημοσίευση ερευνητικών έργων (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2024). Υπό την αιγίδα του Εργαστηρίου, το Αρχείο διασφαλίζει τη διατήρηση, τη μελέτη και τη δημοσίευση των συνεντεύξεων, προάγοντας τη διεπιστημονική έρευνα και την εκπαιδευτική αξιοποίηση των αφηγήσεων ζωής, αλλά και την ενίσχυση της ήδη άμεσης σχέσης του με την ακαδημαϊκή κοινότητα.

Το αρχείο δεν απασχολεί μόνιμο εξειδικευμένο προσωπικό. Η οργάνωση και η διαχείριση πραγματοποιείται αποκλειστικά από την επιστημονική υπεύθυνη, τους φοιτητές και εκάστοτε από αποσπασμένους εκπαιδευτικούς στο ΠΤΔΕ (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2024).

Η ταξινόμηση και η τεκμηρίωση των αφηγήσεων σε Αρχείο έχει ακολουθήσει την πρακτική συγκρότησης των αρχείων προφορικής ιστορίας και ποιοτικών δεδομένων έρευνας. Για την καλύτερη εποπτεία του υλικού, δόθηκε προτεραιότητα στον καθορισμό ενός αριθμού μητρώου για την κάθε συνέντευξη, ξεκινώντας από την παλαιότερη, και στην μεταγραφή των συνεντεύξεων σε ηλεκτρονική μορφή. Στη συνέχεια δημιουργήθηκαν οι καρτέλες πληροφοριών για την συνέντευξη, τον συνεντευκτή και τον αφηγητή για την τυποποίηση των στοιχείων. Έχει δημιουργηθεί επίσης συγκεντρωτικός Πίνακας των τεκμηρίων με το πρόγραμμα Excel, ο οποίος περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία των συνεντεύξεων. Άξιο αναφοράς είναι το τοπικό πεδίο «Είδος Αυτοβιογραφίας», το οποίο προσφέρει μία θεματική διάκριση στο υλικό.

Επιπλέον, το αρχείο έχει δημιουργήσει εργαλεία έρευνας που έχουν δημιουργηθεί ως έγγραφα MS Word για την ευκολότερη πλοήγηση στις συνεντεύξεις. Αρχικά διαθέτει μητρώο των αφηγήσεων, βάσει των χρονολογιών λήψης τους. Υπάρχουν δυο ευρετήρια, Ευρετήριο των στοιχείων των αφηγητών, των συνεντευκτών και των συνεντεύξεων με βάση τη χρονολογία λήψης τους και Ευρετήριο με τα κείμενα όλων των μεταγραμμένων συνεντεύξεων και με πλήρη στοιχεία όλων των συνεντεύξεων (Κακάμπουρα, Αφηγήσεις ζωής, η βιογραφική προσέγγιση στη σύγχρονη λαογραφική έρευνα, 2011). Έχει επίσης πραγματοποιηθεί θεματική οργάνωση των συνεντεύξεων βάσει του περιεχομένου, η οποία έχει καταλήξει στην διάκρισή τους σε γενικές Αφηγήσεις Ζωής, Αφηγήσεις Ζωής με εστίαση στο επάγγελμα και Αφηγήσεις Ζωής με εστίαση στην εμπειρία της παιδικής ηλικίας.

Οι γενικές Αφηγήσεις ζωής έχουν εσωτερική κατηγοριοποίηση, βάσει της εμπλοκής του συνεντευκτή κατά την διάρκεια της συνέντευξης. Οι κατηγορίες που προκύπτουν σε αυτό το επίπεδο είναι τρεις: Ελεύθερες, Κατευθυνόμενες, Ημι-κατευθυνόμενες (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2024).

Το υλικό του Αρχείου εμπλουτίζεται ετησίως, στο τέλος κάθε ακαδημαϊκού έτους. Για την εισαγωγή μίας συνέντευξης στο αρχείο θα πρέπει να πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις. Αν πρόκειται για κατευθυνόμενη συνέντευξη ακολουθείται οδηγός συνέντευξης που έχει συνταχθεί ακολουθώντας το πρότυπο που δίνεται από τον Paul Thomson (Thompson, 2009). Η συνέντευξη, μετά την λήψη της, μεταγράφεται με προσοχή για την πιστή απόδοση του ύφους και του λόγου του αφηγητή, συμπεριλαμβάνοντας επίσης μη λεκτικά στοιχεία που ο ερευνητής παρατηρεί. Σε περίπτωση αφήγησης με έντονο τοπικό ιδίωμα, ο ερευνητής οφείλει να παραδώσει Γλωσσάριο στο τέλος της μεταγραφής. Μαζί με κάθε συνέντευξη, απαιτείται τουλάχιστον μία φωτογραφία από κάποια φάση της ζωής του αφηγητή.

Οι απομαγνητοφωνήσεις αυτές συνοδεύονται ακόμα, από μία έκθεση συνέντευξης ένα κείμενο, του οποίου η δομή διαφέρει ανάλογα με τον τύπο της συνέντευξης (Ελεύθερες, Κατευθυνόμενες, Ημι-κατευθυνόμενες) και περιλαμβάνει στοιχεία για την διαδικασία της συνέντευξης. Επίσης ο ερευνητής οφείλει να προσκομίσει το έντυπο συναίνεσης για την παραχώρηση της αφήγησης στο Αρχείο, υπογεγραμμένο από τον αφηγητή.

Μέρος του υλικού έχει ανωνυμοποιηθεί για να επιτραπεί η δημοσιοποίησή του. Στην ιστοσελίδα του Αρχείου μπορούν να βρουν οι ενδιαφερόμενοι κάποιες ενδεικτικές συνεντεύξεις. (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2024)

Υπάρχει επίσης πρόβλεψη για δημιουργία πολλαπλών αντιγράφων ασφαλείας, τα οποία αποθηκεύονται σε εξωτερικούς σκληρούς δίσκους, οι οποίοι φυλάσσονται σε διαφορετικές τοποθεσίες. Το αναλογικό υλικό του αρχείου στεγάζεται στους χώρους του Εργαστηρίου Κοινωνικών Επιστημών.

Το Αρχείο, μέσα από την ενίσχυση της διεπιστημονικής έρευνας και τη διατήρηση των αφηγήσεων ζωής, διασφαλίζει την διατήρηση και την ταξινόμηση του υλικού του, παρέχοντας εκτενείς πληροφορίες για τα τεχνικά στοιχεία και το περιεχόμενό του και προωθώντας την περαιτέρω εκπαιδευτική αξιοποίηση των συλλογών του.

Κεφάλαιο 4. Αρχειακές θεωρίες και πρακτικές

Η ενασχόληση με τα αρχεία, όπως και με κάθε αντικείμενο, προϋποθέτει τουλάχιστον βασική γνώση της θεωρίας που τα συνοδεύει. Ιδιαίτερα στην περίπτωση της Προφορικής Ιστορίας, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που παρουσιάζει, είναι ουσιώδες για τον διαχειριστή της να γνωρίζει τις συνήθεις διαδικασίες που ακολουθούνται, ώστε να μπορεί να τις προσαρμόσει πιο αποτελεσματικά στην περίπτωση του δικού του αρχείου.

Κάθε περίπτωση αρχείου είναι διαφορετική, επομένως η τελική μορφή των διαδικασιών που εφαρμόζονται εξαρτάται από τον οργανισμό, την πολιτική του και τις ιδιαιτερότητες του υλικού. Πάντοτε όμως υπάρχουν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές που μπορούν να ακολουθηθούν.

Αυτό το κεφάλαιο θα αναφερθεί στην λεγόμενη Αρχειακή Αλυσίδα (Μπάγιας, 2010), την αλληλουχία δηλαδή των αρχειακών εργασιών, παρουσιάζοντας σύντομα τους στόχους και το περιεχόμενο της κάθε διαδικασίας ξεχωριστά και εξειδικεύοντάς τες στην διαχείριση Αρχείων Προφορικής Ιστορίας, όπου αυτό είναι δυνατόν.

Σύμφωνα με τον Ανδρέα Μπάγια στο βιβλίο του «Αρχειονομία, βασικές έννοιες και αρχές», οι αρχειακές εργασίες είναι επτά: 1. Πρόσκτηση, 2. Ταξινόμηση, 3. Περιγραφή, 4. Ευρετηρίαση, 5. Αξιολόγηση, 6. Συντήρηση και 7. Προβολή και χρήση των αρχείων (Μπάγιας, 2010), ενώ στο ερμηνευτικό λεξικό αρχειακής ορολογίας του Νέστορος Μπαμίδη, ως αρχειακές διεργασίες αναφέρονται επίσης επτά, κάποιες διαφορετικές και κάποιες κοινές: 1. Εισαγωγή, 2. Συντήρηση 3. Ταξινόμηση, 4. Περιγραφή, 5. Αρχειονομική Ανάλυση, 6. Ευρετηρίαση και 7. Σύνταξη των εργαλείων έρευνας (Μπαμίδης, 2010). Στο εγχειρίδιο «Η Διαχείριση των αρχείων» το οποίο έχει επιμεληθεί η Judith Ellis, μπορούν να διακριθούν οι εξής εργασίες: Διατήρηση, Πρόσκτηση ή Εισαγωγή, Εκκαθάριση και Απομάκρυνση, Ταξινόμηση και Περιγραφή, Δημιουργία εργαλείων έρευνας, Πρόσβαση και υπηρεσίες εξυπηρέτησης (Ellis, 2000).

Στην συγκεκριμένη εργασία επιλέχθηκε να παρουσιαστούν πέντε αρχειακές εργασίες. Περιγράφοντας την Πρόσκτηση, την Ταξινόμηση, την Περιγραφή, την Ευρετηρίαση και την Πρόσβαση ως τις πέντε διαφορετικές αρχειακές εργασίες, δίνεται η δυνατότητα μίας πιο στοχευμένης αναφοράς σε όρους που σχετίζονται άμεσα με την οργάνωση και τη διαχείριση των αρχείων. Η Συντήρηση και η Αξιολόγηση, όπως και η

Εκκαθάριση, παραλήφθηκαν ως διαδικασίες που συμβαίνουν αδιάλειπτα καθ' όλη την διάρκεια ύπαρξης του υλικού στον φορέα.

4.1 Πρόσκτηση

Η πρόσκτηση αποτελεί την πρώτη από τις βασικές αρχειακές εργασίες και αναφέρεται στη διαδικασία με την οποία τα αρχεία επιλέγουν και λαμβάνουν το υλικό που θα ενταχθεί στη συλλογή τους. Η διαδικασία αυτή είναι θεμελιώδης, καθώς καθορίζει το περιεχόμενο και την ποιότητα του αρχειακού υλικού που θα διατηρηθεί για μελλοντική χρήση. Η πρόσκτηση περιλαμβάνει την αναγνώριση, την αξιολόγηση και την απόκτηση υλικού από διάφορες πηγές, όπως ιδιωτικές συλλογές, δημόσια έγγραφα, εταιρικά αρχεία ή προσωπικές μαρτυρίες (Μπάγιας, 2010). Οι αρχειονόμοι, προκειμένου να εξασφαλίσουν την αξία και τη συνάφεια του υλικού, ακολουθούν καθορισμένα κριτήρια επιλογής που συνδέονται με την αποστολή και τους στόχους του αρχειακού οργανισμού και ορίζονται από την πολιτική πρόσκτησης του εκάστοτε οργανισμού. Επίσης, λαμβάνονται υπόψη νομικά και ηθικά ζητήματα, όπως τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και η προστασία των προσωπικών δεδομένων. Μία αποτελεσματική στρατηγική πρόσκτησης συμβάλλει στη δημιουργία μιας πλούσιας και ποικιλόμορφης συλλογής που καλύπτει τις ανάγκες των ερευνητών και του ευρύτερου κοινού. Η διαδικασία της πρόσκτησης δεν τελειώνει με την απόκτηση του υλικού, καθώς απαιτείται συνεχής αξιολόγηση και αναθεώρηση της στρατηγικής, ώστε να διασφαλιστεί ότι το αρχείο παραμένει σχετικό και επίκαιρο (Ellis, 2000).

Στην περίπτωση των Αρχείων Προφορικής Ιστορίας η διαδικασία που ακολουθείται για την πρόσκτηση είναι συνήθως καθορισμένη. Σύμφωνα με τη MacKay, η τυχαία απόκτηση είναι το πιο κοινό σενάριο πρόσκτησης προφορικών μαρτυριών (MacKay, 2016). Είναι γεγονός, όπως φαίνεται και από τα αρχεία που αναφέρθηκαν νωρίτερα, πως συχνά οι μαρτυρίες προϋπάρχουν των φορέων, ή υπάρχουν ανεξάρτητα από κάποιον αρχειακό φορέα και ενσωματώνονται στις συλλογές κάποιου αρχείου σε δεύτερο χρόνο, αυτό όμως, παρότι μπορεί να θεωρηθεί απειλή για την διατήρησή τους, μπορεί, με την σωστή καθοδήγηση να αποδειχθεί θετικό, αφού κάποιος ειδικός θα μπορέσει αν του δοθεί η ευκαιρία, να διαμορφώσει μία στρατηγική απόλυτα εξατομικευμένη στο υλικό το οποίο έχει να διαχειριστεί την παρούσα στιγμή. Δυστυχώς όμως, η έλλειψη χρηματοδότησης και ανθρώπινου δυναμικού δεν μπορούν πάντοτε να επιτρέψουν αυτή την αντιμετώπιση (Tansey, 2016).

Μια καλή πρακτική κατά συνέπεια, θα ήταν η μεταφορά των αρχείων απευθείας από τον δημιουργό σε ένα αποθετήριο (MacKay, 2016), το οποίο μπορεί να υλοποιηθεί κατάλληλα, με τους εν ενεργεία φορείς να γνωστοποιούν το ενδιαφέρον τους για συλλογή και διατήρηση τεκμηρίων προφορικής ιστορίας, καλλιεργώντας σχέσεις με τους ερευνητές που θα την καταγράψουν, καθώς και να καθορίζουν προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται από το υλικό ώστε να μπορεί να ενσωματωθεί αποτελεσματικά στις ήδη υπάρχουσες συλλογές που στεγάζει. Θα πρέπει βεβαίως να έχουν επισημανθεί οι πληροφορίες που ζητούνται από τον δωρητή, ώστε να καταστεί ευκολότερη η διαδικασία της περιγραφής που θα ακολουθήσει, αλλά και να έχουν οριστεί οι ευθύνες και τα δικαιώματα της κάθε πλευράς, ειδικά σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα στο υλικό που παραχωρείται στον φορέα (Thompson, 2009).

4.2 Ταξινόμηση

Η ταξινόμηση είναι μια θεμελιώδης διαδικασία στη διαχείριση αρχείων, με στόχο τη δημιουργία ενός οργανωμένου και προσβάσιμου συνόλου τεκμηρίων. Περιλαμβάνει την οργάνωση και κατηγοριοποίηση των αρχείων βάσει συγκεκριμένων αρχών και κανόνων, όπως η “αρχή της προέλευσης”, η οποία υπαγορεύει πως τα αρχεία πρέπει να ομαδοποιούνται κατά το πρόσωπο ή όργανο που θεωρείται παραγωγός τους και να μην αναμειγνύονται με τεκμήρια διαφορετικής προέλευσης και η “αρχή της αρχικής τάξης”, σύμφωνα με την οποία, σε ό,τι αφορά την εσωτερική οργάνωση του αρχείου, ο αρχειονόμος οφείλει να σεβαστεί και να διατηρήσει την ταξινόμηση που είχε καθορίσει ο παραγωγός, όταν αυτή είναι εμφανής (Μπαμίδης, 2010)

Η διαδικασία της ταξινόμησης αναδεικνύει σχέσεις μεταξύ των τεκμηρίων και διασφαλίζει ότι η πληροφορία μπορεί να ανακτηθεί εύκολα και αποτελεσματικά. Επιπλέον, η σωστή ταξινόμηση συμβάλλει στη διατήρηση της αυθεντικότητας και της ακεραιότητας των αρχείων, καθώς και στην προστασία τους από φθορές ή απώλειες, αφού κατά την ταξινόμηση γίνεται και η καταγραφή του συνόλου του υλικού. Μέσω της ταξινόμησης, τα αρχεία καθίστανται πιο χρήσιμα για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς, διευκολύνοντας την πρόσβαση των χρηστών σε συγκεκριμένες πληροφορίες. Επιτρέπει την αποτελεσματικότερη διαχείριση των πόρων του αρχειακού οργανισμού, εξασφαλίζοντας ότι τα αρχεία είναι διαρκώς ενημερωμένα και οργανωμένα σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα αρχειονομίας.

Η ταξινόμηση στα Αρχεία Προφορικής Ιστορίας είναι μια διαδικασία που οργανώνει και κατηγοριοποιεί το υλικό ώστε να είναι εύκολα προσβάσιμο και

διαχειρίσιμο. Η διαδικασία αυτή μπορεί να περιλαμβάνει διάφορα στάδια. Το πρώτο βήμα είναι και σε αυτή την περίπτωση η καταγραφή του υλικού και ο ορισμός ενός μοναδικού κωδικού για κάθε τεκμήριο με σκοπό την ευκολότερη μελλοντική αναγνώρισή του. Μία πρόκληση που εμφανίζεται είναι η μη εφαρμογή των αρχών προέλευσης και αρχικής τάξης, που αναφέρθηκαν νωρίτερα. Οι συνεντεύξεις συχνά υλοποιούνται από έναν ερευνητή ή για λογαριασμό ενός φορέα (Oral history and the historical process, 2022), οπότε δεν είναι σκόπιμη η ταξινόμησή τους βάσει του προσώπου που τις δημιούργησε. Ως αποτέλεσμα, το υλικό καταλήγει να κατηγοριοποιείται βάσει θεματικών, χρονικών περιόδων, γεωγραφικών περιοχών, ή άλλων σχετικών κριτηρίων.

4.3 Περιγραφή

Η περιγραφή είναι στενά συνδεδεμένη με την ταξινόμηση. Αποτελεί και αυτή βασική αρχειακή εργασία που έχει ως σκοπό να καταστήσει το υλικό προσβάσιμο, αυτή την φορά μέσω της τεκμηρίωσης και της παρουσίασης του περιεχομένου τους. Περιλαμβάνει την καταγραφή και την ανάλυση μεταδεδομένων, πληροφοριών δηλαδή σχετικά με τα αρχειακά τεκμήρια, έτσι ώστε να διευκολύνεται η αναζήτηση και η αξιοποίησή τους από τους ερευνητές και το ευρύτερο κοινό. Το αποτέλεσμά της είναι η δημιουργία εργαλείων έρευνας. Η διαδικασία της περιγραφής αρχίζει με τη συλλογή των βασικών στοιχείων, όπως ο τίτλος, η ημερομηνία, ο δημιουργός και το περιεχόμενο των τεκμηρίων, και με την οργάνωση αυτών των στοιχείων σε δομή που συμμορφώνεται με το πρότυπο και τους κανόνες που χρησιμοποιούνται από τον φορέα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ποιότητα της πληροφορίας, αλλά και η τυποποίησή της, η οποία είναι το στοιχείο που θα κάνει δυνατή την άμεση ανάκτηση των πληροφοριών στο μέλλον. Η περιγραφή μπορεί να περιλαμβάνει και την ανάπτυξη ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων για την καλύτερη πρόσβαση στα αρχεία. Μέσω της περιγραφής, τα αρχεία γίνονται όχι μόνο περισσότερο προσβάσιμα, αλλά και πιο διαχειρίσιμα, ενισχύοντας τη δυνατότητα των εργαζομένων και των χρηστών να εντοπίζουν και να χρησιμοποιούν τα τεκμήρια για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς (Ellis, 2000).

Αυτό είναι ένα στάδιο της διαχείρισης του αρχείου στο οποίο η συμβολή των ερευνητών είναι πολύτιμη. Καθώς οι προφορικές ιστορίες καταγράφονται σε ακουστική ή οπτικοακουστική μορφή, υπάρχει ο κίνδυνος να αποσυνδεθούν από το πλαίσιο παραγωγής τους και σημαντικές πληροφορίες για την κατανόησή τους να χαθούν. Μία ενδεδειγμένη λύση για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου προβλήματος είναι κατά την πρόσκτηση, οι αρχειακοί φορείς να απαιτούν, πέραν της ηχογράφησης της συνέντευξης, την προσκόμιση συνοδευτικού υλικού, όπως για παράδειγμα μια "φόρμα

σύνοψης συνέντευξης". Το υλικό αυτό θα περιλαμβάνει προκαθορισμένες από τον φορέα πληροφορίες, οι οποίες θα συμπληρώνουν το τεκμήριο, διασφαλίζοντας την πληρότητα και την ακρίβεια των αρχειακών καταγραφών. Οι συνεντευκτές άλλωστε, είναι οι πλέον κατάλληλοι να δώσουν πληροφορίες για το υλικό που έχουν συλλέξει (Swain, 2003).

4.4 Ευρετηρίαση και δημιουργία εργαλείων έρευνας

Την περιγραφή ακολουθούν η ευρετηρίαση και η δημιουργία εργαλείων έρευνας, δύο ακόμη βασικές αρχειονομικές εργασίες που παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες μεταξύ τους και επιτελούν τον ίδιο σκοπό, συμβάλλοντας στην οργάνωση, διαχείριση και πρόσβαση στο αρχειακό υλικό. Η ευρετηρίαση αφορά τη διαδικασία καταγραφής και κατηγοριοποίησης του περιεχομένου των αρχείων, δημιουργώντας ένα σύστημα αναφοράς που επιτρέπει την εύκολη και γρήγορη αναζήτηση πληροφοριών. Περιλαμβάνει τη δημιουργία ευρετηρίων, τα οποία οργανώνουν τα αρχειακά τεκμήρια με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, για παράδειγμα θεματικά, χρονικά ή γεωγραφικά. Αυτή η διαδικασία βοηθά τους χρήστες να εντοπίσουν συγκεκριμένες πληροφορίες χωρίς να χρειάζεται να εξετάσουν το σύνολο των αρχείων (Μπάγιας, 2010).

Η δημιουργία εργαλείων έρευνας, από την άλλη πλευρά, περιλαμβάνει την ανάπτυξη και παροχή πρόσθετων πηγών και πόρων που διευκολύνουν την έρευνα και την ανάλυση του αρχειακού υλικού. Αυτά τα εργαλεία μπορεί να περιλαμβάνουν καταλόγους, βάσεις δεδομένων, ψηφιακές πλατφόρμες και οδηγούς χρήσης, τα οποία παρέχουν λεπτομερείς πληροφορίες για το περιεχόμενο και τη δομή των αρχείων (Ellis, 2000). Μέσω της ευρετηρίασης και της δημιουργίας εργαλείων έρευνας, οι αρχειονόμοι διασφαλίζουν την αποτελεσματική διαχείριση των αρχείων και την ενίσχυση της προσβασιμότητας τους, καθιστώντας τα αρχεία πιο χρήσιμα και εύχρηστα για τους ίδιους, τους ερευνητές και το ευρύτερο κοινό. Η ποιότητα και η λεπτομέρεια των εργασιών αυτών, μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την αξία ενός αρχείου.

Η εφαρμογή αυτών των πρακτικών είναι ζωτικής σημασίας για την διαχείριση των τεκμηρίων προφορικής ιστορίας, καθώς είναι ο πλέον αξιόπιστος τρόπος να εξασφαλιστεί μακροπρόθεσμα η πρόσβαση σε αυτά. Το πρώτο εργαλείο έρευνας που είναι χρήσιμο να υπάρχει είναι μία απομαγνητοφώνηση της συνέντευξης, διαδικασία ιδιαίτερα χρονοβόρα, αλλά ωφέλιμη, καθώς δίνει την δυνατότητα, αν είναι ψηφιακή, στην αναζήτηση στο πλήρες περιεχόμενο της συνέντευξης αλλά και εγγυάται την διατήρηση της πληροφορίας που μεταφέρει η συνέντευξη ακόμη και αν η πρόσβαση στην

ηχογράφηση καθίσταται ανέφικτη λόγω τεχνολογικών εξελίξεων και διευκολύνει γενικά την επεξεργασία και ανάλυση τους (Edmondson, 2004).

Σε περίπτωση έλλειψης πόρων για την πραγματοποίηση της απομαγνητοφώνησης, θα μπορούσε να αντικατασταθεί (ή να εμπλουτιστεί, αν υπάρχει η δυνατότητα να δημιουργηθούν και τα δύο εργαλεία) από μία σύνοψη της συνέντευξης (MacKay, 2016). Χρήσιμο επίσης θα μπορούσε να είναι ένα ευρετήριο θεμάτων με χρονοσημάνσεις (timestamps). Ευρετήρια ονομάτων, τόπων ή άλλων στοιχείων που μπορούν να διαφοροποιήσουν τα τεκμήρια μεταξύ τους είναι απαραίτητα ώστε να επιλυθούν ορισμένα ζητήματα πνευματικού ελέγχου και πρόσβασης.

Οι πληροφορίες που απαιτούνται για την δημιουργία ευρετηρίων και άλλων εργαλείων έρευνας μπορούν να αντληθούν είτε απευθείας από τους δημιουργούς της συνέντευξης, είτε μέσω επανειλημμένης ακρόασης της συνέντευξης από τους αρχειονόμους (Oral History Association, 2019).

4.5 Πρόσβαση και Χρήση

Η προβολή των αρχείων αποτελεί την τελευταία κατά σειρά αρχειακή εργασία. Η πρόσβαση στο υλικό μάλιστα, αποτελεί και τον τελικό σκοπό της διαχείρισης των αρχείων (Ellis, 2000). Διασφαλίζει ότι τα αρχειακά τεκμήρια είναι διαθέσιμα και αξιοποιήσιμα από το κοινό, τους ερευνητές και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς. Η διαδικασία της πρόσβασης περιλαμβάνει την παροχή φυσικής ή ψηφιακής πρόσβασης στα αρχεία και προϋποθέτει ότι αυτά είναι εύκολα ανακτήσιμα (Μπαμίδης, 2010). Αυτό επιτυγχάνεται μέσω των προηγούμενων διαδικασιών, της ταξινόμησης, της περιγραφής και της δημιουργίας και διαχείρισης ευρετηρίων. Η πρόσβαση στα αρχεία πρέπει να είναι καλά ρυθμισμένη για να προστατεύονται τα πνευματικά δικαιώματα και τα προσωπικά δεδομένα, ενώ ταυτόχρονα να διασφαλίζεται ότι το αρχειακό υλικό είναι διαθέσιμο για έρευνα και κάθε νόμιμη χρήση.

Η χρήση των αρχείων αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο τα αρχειακά τεκμήρια αξιοποιούνται από τους χρήστες τους. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την έρευνα, την εκπαίδευση, τη δημοσιογραφία, και τη δημιουργία νέων πολιτιστικών ή ιστορικών έργων. Επιτυγχάνεται με την παροχή εργαλείων και πόρων που διευκολύνουν την κατανόηση και την ερμηνεία των αρχείων και με την έμφαση στην πρόσβαση. Επίσης, οι αρχειονόμοι πρέπει να βεβαιώνονται ότι οι χρήστες ακολουθούν τις κατευθυντήριες γραμμές για τη χρήση των αρχείων, οι οποίες ορίζονται από την πολιτική του φορέα στον

οποίο υπάγονται, προστατεύοντας έτσι την ακεραιότητα και την αυθεντικότητα των τεκμηρίων (Μπάγιας, 2010).

Στην περίπτωση των αρχείων προφορικής ιστορίας, η πρόσβαση και η χρήση παρουσιάζουν και αυτές ορισμένες ιδιαιτερότητες. Τα αρχεία προφορικής ιστορίας περιλαμβάνουν ηχογραφημένες συνεντεύξεις που μεταφέρουν προσωπικές μαρτυρίες και εμπειρίες. Για να είναι αποτελεσματική η πρόσβαση σε αυτά τα αρχεία, πρέπει να υπάρχουν λεπτομερή μεταδεδομένα και περιλήψεις που περιγράφουν το περιεχόμενο των συνεντεύξεων. Επιπλέον, η ψηφιακή πρόσβαση διευκολύνει τη διάθεση αυτών των υλικών σε ένα ευρύτερο κοινό. Ωστόσο, η χρήση των αρχείων προφορικής ιστορίας απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία των προσωπικών δεδομένων των συνεντευξιζόμενων (Oral History Association, 2019).

Προκειμένου να προστατευτεί η ασφάλεια και η ιδιωτικότητα των συνεντευξιζόμενων, τα αποθετήρια μπορούν να αποκρύψουν τα ονόματά τους, να αποφύγουν την ένταξη συνοδευτικών φωτογραφιών, βίντεο ή αναγνωριστικών πληροφοριών, ή να περιορίσουν την πρόσβαση για μια καθορισμένη περίοδο χρόνου. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι αυτές οι πληροφορίες δεν θα καταγράφονται στο αρχείο. Οι πληροφορίες στις οποίες το κοινό θα έχει πρόσβαση καθορίζονται από την πολιτική του οργανισμού, η οποία δεσμεύεται από τις επιθυμίες του δωρητή αλλά και την ίδια την συνείδηση του αρχειονόμου (MacKay, 2016).

Όσον αφορά τη διαχείριση πνευματικών δικαιωμάτων, η MacKay περιγράφει τρεις επιλογές: μεταβίβαση ή εκχώρηση πλήρων πνευματικών δικαιωμάτων, εφαρμογή άδειας Creative Commons (CC) και απελευθέρωση του υλικού στο δημόσιο τομέα. Η άδεια CC φαίνεται να αναδύεται ως εναλλακτική λύση στους περιορισμούς που συνδέονται με τα πνευματικά δικαιώματα, επιτρέπει στον κάτοχο να μοιράζεται το έργο με το κοινό διατηρώντας έναν βαθμό ελέγχου για τη χρήση του. Στον κόσμο της προφορικής ιστορίας, μια άδεια CC είναι ένας πρακτικός τρόπος να ανοίξει μια συνέντευξη προφορικής ιστορίας στους χρήστες χωρίς να στερηθεί ο συνεντευξιζόμενος τα πνευματικά του δικαιώματα. (MacKay, 2016)

Η υπογραφή παραχωρητηρίου των δικαιωμάτων της συνέντευξης από τους συνεντευξιζόμενους είναι πλέον τυπική διαδικασία και ακόμη και σε αυτή την περίπτωση δεν δίνονται πλήρη δικαιώματα για την δημοσιοποίησή της. Αυτό μπορεί να αντιμετωπιστεί με την ανωνυμοποίηση του υλικού ή και με την δημοσίευση μόνο αποσπασμάτων τους στα οποία δεν υπάρχουν στοιχεία που μπορούν να υποδεικνύουν την ταυτότητα του ατόμου (Schrum, Brennan, Halabuk, Leon, & Scheinfeldt, 2012).

Το θέμα των προσωπικών δεδομένων είναι εξαιρετικά ευαίσθητο και απαιτεί προσεκτικό χειρισμό από όσους καλούνται να το αντιμετωπίσουν, χωρίς όμως να ξεχνούν πως μπορεί να οδηγηθούν σε υπερβολική εφαρμογή περιορισμών και δυσμενείς συνέπειες για τη δημόσια πρόσβαση και την ελευθερία της πληροφορίας. Δυστυχώς, οποιοσδήποτε περιορισμός, έχει κόστος και μειώνει την πρακτική αξία των αρχείων για τους χρήστες. Σε κάθε περίπτωση, ο αρχειονόμος οφείλει να θυμάται πως «η ανοιχτή πρόσβαση είναι η τελική έκφραση της αποστολής του» (Jenkinson, 1980).

Κεφάλαιο 5. Αξιολόγηση του AAZ

Σύμφωνα με την Nancy MacKay ορίζονται τρία κύρια κριτήρια ή δείκτες επιτυχίας στην επεξεργασία ενός Αρχείου Προφορικής Ιστορίας: η δυνατότητα εντοπισμού, η δυνατότητα χρήσης και η δυνατότητα διατήρησης (findability, usability, and sustainability). Σε αυτό το τμήμα της εργασίας θα εκτιμηθεί ο βαθμός στον οποίο το Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής, το οποίο συνολικά -παρά το περιορισμένο ανθρώπινο δυναμικό και την έλλειψη οικονομικής υποστήριξης- φαίνεται να αποτελεί ιδανικό παράδειγμα σε πολλούς τομείς, καλύπτει αυτά τα κριτήρια, όπως προκύπτει από την παρουσίαση των μεθόδων διαχείρισης του υλικού του και των γενικότερων λειτουργιών του που προηγήθηκε.

Η δυνατότητα εντοπισμού (findability) του υλικού είναι ένας κρίσιμος παράγοντας για την αξιοποίηση του αρχείου. Η καλή οργάνωση και η χρήση μεταδεδομένων ενισχύουν τη διαθεσιμότητα του υλικού για τους ερευνητές και το ευρύ κοινό. Ένα αρχείο θεωρείται πως καλύπτει αυτό το κριτήριο αν έχει αναπτύξει μεθόδους για τη συστηματική ταξινόμηση και την αποτελεσματική αναζήτηση του υλικού του.

Η δυνατότητα χρήσης (usability) του αρχείου είναι άμεσα συνδεδεμένη με την δυνατότητα εντοπισμού και εκτιμάται μέσα από την ικανότητά του να υποστηρίζει ερευνητικές δραστηριότητες και εκπαιδευτικά προγράμματα.

Τέλος, η δυνατότητα διατήρησης (sustainability) του αρχείου αφορά τη διαχείριση και τη χρήση των αρχειακών υλικών μελλοντικά. Επιτυγχάνεται μέσω πρωτοβουλιών για την ψηφιοποίηση και την αυξημένη πρόσβαση στο διαδίκτυο και μέριμνας για την αναλογική και ψηφιακή διατήρηση και την προβολή των τεκμηρίων για μελλοντικές γενιές. (MacKay, 2016)

Οι καλές πρακτικές εξετάζονται ξεκινώντας από τη δημιουργία και την οργάνωση, προς τη χρήση και την αξιοποίηση του υλικού, ενώ οι προτάσεις ακολουθούν τη σειρά με την οποία καταγράφηκαν οι αδυναμίες. Μαζί με κάθε καλή πρακτική και σύσταση αναφέρεται και το κριτήριο το οποίο ικανοποιεί.

5.1 Καλές πρακτικές του AAZ

Η σημαντικότερη επιτυχία στην οργάνωση του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι είναι η διαχείριση των μεταδεδομένων των τεκμηρίων του. Παρότι δεν χρησιμοποιείται κάποιο διεθνές πρότυπο, τα μεταδεδομένα είναι

οργανωμένα και συστηματοποιημένα, επιτρέποντας την εύκολη ανάκτησή τους, η οποία συνεπάγεται τη δυνατότητα εντοπισμού και διευκολύνει τη δυνατότητα χρήσης του αρχείου. Το σύστημα που έχει εφαρμοστεί είναι εμφανές πως έχει σχεδιαστεί με προσοχή και μετά από εξέταση των αντίστοιχων συστημάτων άλλων αρχείων που φιλοξενούν παρόμοιο υλικό και διαθέτει εκτενείς πληροφορίες για κάθε Αφήγηση Ζωής, καλύπτοντας τεχνικά χαρακτηριστικά αλλά και στοιχεία του περιεχομένου τους.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί το ότι η προϋπόθεση συμπλήρωσης αυτών των στοιχείων, συμπεριλαμβανόμενης της απομαγνητοφώνησης, που αποτελεί την πλέον χρονοβόρα διαδικασία, για την εισαγωγή της συνέντευξης στο αρχείο είναι η ιδανική πρακτική, καθώς εξασφαλίζει πως κάθε νέο τεκμήριο θα είναι από την αρχή της ζωής του τεκμηριωμένο και μορφολογικά συμβατό με τα άλλα περιεχόμενα του αρχείου, διευκολύνοντας τις διαδικασίες που ακολουθούν την πρόσκτηση. Η ομοιομορφία αυτή, που είναι ζητούμενο σε ένα αρχείο, επιτυγχάνεται και από τον οδηγό συνέντευξης που διασφαλίζει την κοινή δομή αρκετών στοιχείων των τεκμηρίων.

Τους ίδιους σκοπούς εξυπηρετούν και τα διαφορετικά ευρετήρια και εργαλεία έρευνας που έχουν δημιουργηθεί προσφέροντας δυνατότητες ανάκτησης πληροφοριών, ενισχύοντας την προσβασιμότητα και την αποδοτικότητα της αναζήτησης.

Η στρατηγική διατήρησης του υλικού μπορεί να θεωρηθεί σχεδόν ιδανική, καθώς προβλέπει τη δημιουργία πολλαπλών αντιγράφων ασφαλείας, τα οποία υπόκεινται σε συχνούς ελέγχους για να διασφαλίσουν την ακεραιότητα των δεδομένων. Παράλληλα, το φυσικό υλικό φυλάσσεται σε χώρο που παρέχει κατάλληλες συνθήκες διατήρησης, αποφεύγοντας την άμεση επαφή με υγρασία και φυσικό φως και προσφέροντας ασφάλεια για την μακροχρόνια διατήρηση του υλικού.

Επίσης, διακρίνεται μία αξιοπρεπής διαχείριση των ζητημάτων προσωπικών δεδομένων και είναι εμφανής ο σεβασμός που δείχνει το αρχείο στους πληροφορητές που αναφέρονται μέσα στα τεκμήρια, μέσω της υπογραφής λεπτομερών εντύπων συναίνεσης και παραχωρητηρίων δεδομένων.

Η άμεση σχέση του αρχείου με την ακαδημαϊκή κοινότητα είναι επίσης ένα θετικό χαρακτηριστικό, καθώς συνεπάγεται τον συνεχή εμπλουτισμό του υλικού του που οδηγεί στην ενίσχυση της πληροφοριακής του αξίας. Άλλωστε αυτό το χαρακτηριστικό ευθυγραμμίζεται με την προσέγγιση “more product, less process” (MPLP) που υποστηρίζεται και από την MacKay (MacKay, 2016), κατά την οποία ένα αρχείο οφείλει

να επικεντρώνεται στο πλήθος του υλικού που θα προσφέρει και λιγότερο στις διαδικασίες επεξεργασίας του.

Τέλος, σημαντικό πλεονέκτημα του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής αφορά στις εκδόσεις όπου το υλικό του χρησιμοποιείται και αξιοποιείται, οι οποίες αποτελούν έναν ιδιαίτερα αποτελεσματικό τρόπο προώθησης της γνώσης, καθώς και έναν ακόμη δείκτη της επιτυχημένης διαχείρισης του υλικού.

Αυτά τα χαρακτηριστικά υποδεικνύουν τους τομείς όπου το Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής του Πανεπιστημίου Αθηνών ήδη επιδεικνύει εξαιρετική απόδοση, καθιστώντας το ένα ιδιαίτερα λειτουργικό αρχείο που μπορεί να αποτελέσει πολύτιμη πηγή πληροφοριών για το κοινό του.

5.2 Αδυναμίες του ΑΑΖ

Το Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής, όπως είδαμε, είναι ένα παράδειγμα Αρχείου Προφορικής Ιστορίας το οποίο ακολουθεί πλήθος καλών πρακτικών. Ωστόσο, παραμένουν ακόμη στοιχεία που ενδεχομένως απαιτούν βελτίωση.

Η πρώτη αδυναμία που εντοπίζεται είναι το ότι, παρά την ύπαρξη εκτεταμένων μεταδεδομένων, τα οποία χαρακτηρίζονται από πληρότητα, οι πληροφορίες που δίνονται για τα τεκμήρια του αρχείου δεν συμμορφώνονται με κάποιο διεθνές πρότυπο. Αυτό μπορεί να περιορίσει τον διαμοιρασμό τους με άλλους οργανισμούς ή να καταστήσει την ενσωμάτωσή τους σε ήδη υπάρχοντες καταλόγους και αποθετήρια δύσκολη ή ακόμη και ανέφικτη.

Πρόκληση, επιπλέον, μπορεί να αποτελέσει η απουσία μίας ψηφιακής βάσης διαχείρισης των δεδομένων, ή και του ίδιου του υλικού, αφού είναι πλέον ψηφιακό, η οποία θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για εσωτερική χρήση από τους χειριστές του αρχείου, αλλά και για πιθανή δημοσιοποίησή τους. Επίσης, μειονέκτημα του Αρχείου θα μπορούσε να θεωρηθεί η μη καταγραφή του ως φορέα κατόχου αρχειακού υλικού. Η συμμετοχή του αρχείου στο εθνικό ευρετήριο αρχείων αποτελεί υποχρέωσή, σύμφωνα με το άρθρο 171 του Ν.4610/2019 και θα μπορούσε να παρέχει προβολή στο ΑΑΖ, συμβάλλοντας παράλληλα στον σκοπό του ευρετηρίου για την εποπτεία του συνόλου της αρχειακής παραγωγής της χώρας και την εξυπηρέτηση των ερευνητών.

Η περιορισμένη ψηφιακή παρουσία του αρχείου που διακρίνεται σε αυτές τις δύο αδυναμίες, μπορεί να περιορίσει την ευκολία με την οποία οι ερευνητές και το ευρύ κοινό

μπορούν να εντοπίσουν και να χρησιμοποιήσουν το αρχειακό υλικό. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ότι αυτός ο περιορισμός απορρέει από την φύση του υλικού και την ανάγκη να προστατευθούν τα πνευματικά δικαιώματα και τα προσωπικά δεδομένα των συμμετεχόντων. Το περιεχόμενο των συνεντεύξεων, όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, περιλαμβάνει ευαίσθητες πληροφορίες που απαιτούν προσεκτική διαχείριση για να διασφαλιστεί η ιδιωτικότητα και η ασφάλεια των πληροφοριών αυτών. Επομένως, θα μπορούσε εύλογα να υποστηριχθεί πως αυτός ο περιορισμός είναι ένα αναγκαίο μέτρο για την τήρηση των ηθικών και νομικών υποχρεώσεων του αρχείου.

Τέλος, όπως και στην πλειονότητα των αρχείων της χώρας μας, έτσι και στην περίπτωση του ΑΑΖ, παρατηρείται έλλειψη χρηματοδότησης και επαρκούς ανθρώπινου δυναμικού, ιδίως εξειδικευμένου, που θα μπορούσε να συμβάλει στην αποδοτικότερη διαχείριση του υλικού του και την αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων του.

Η αντιμετώπιση των παραπάνω αδυναμιών θα μπορούσε να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα, την προσβασιμότητα και την συνολική αξία του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής για τους ερευνητές, τους εκπαιδευτικούς αλλά και το ευρύτερο κοινό.

5.3 Συστάσεις για βελτίωση

Παρακάτω προτείνονται δράσεις οι οποίες θα μπορούσαν να ακολουθηθούν από το Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής προς επίλυση των ζητημάτων που συζητήθηκαν. Οι πρώτες πέντε προτάσεις που διατυπώνονται στοχεύουν στην αντιμετώπιση των αδυναμιών που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα και οι τρεις επιπλέον συστάσεις, αν και δεν αποτελούν άμεση λύση σε κάποιο από τα προβλήματα του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής (ΑΑΖ), μπορούν, μέσω της εφαρμογής τους, να προσφέρουν προστιθέμενη αξία στο αρχείο. Για διευκόλυνση της ανάγνωσης η ενότητα αυτή έχει διαιρεθεί σε τρεις υποενότητες, η πρώτη από τις οποίες αφορά τα Πρότυπα, η δεύτερη την Ψηφιακή Παρουσία του αρχείου και η τρίτη Άλλες προτάσεις.

Η εφαρμογή των παρακάτω προτάσεων μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των εντοπισμένων αδυναμιών και να βελτιώσει τη συνολική λειτουργικότητα, προσβασιμότητα και διατήρηση του υλικού του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής, εξασφαλίζοντας ότι αυτό παραμένει ένας πολύτιμος πόρος για τους ερευνητές και την πανεπιστημιακή κοινότητα, αυξάνοντας παράλληλα την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με το αρχείο και τη σημασία του.

5.3.1 Πρότυπα

Για την αντιμετώπιση του ζητήματος, της διαλειτουργικότητας με άλλα αρχεία ή ιδρύματα, προτείνεται μεταφορά των ήδη επαρκών μεταδεδομένων που συνοδεύουν τα τεκμήρια σε μία μορφή που να συνάδει με κάποιο διεθνές πρότυπο, όπως για παράδειγμα το Διεθνές Πρότυπο Αρχειακής Περιγραφής (ΔΙΠΑΠ-Γ), το πλέον κατάλληλο πρότυπο για αρχειακά τεκμήρια (Γενικά Αρχεία του Κράτους, 2024), ή το Dublin Core, το οποίο είναι ιδιαίτερα δημοφιλές χάρη στην ευρεία χρήση του και την μεγάλη δυνατότητα εξατομίκευσης που προσφέρει (DublinCore, 2024). Η υιοθέτηση αυτής της στρατηγικής θα διευκολύνει παράλληλα την πρόσβαση και αναζήτηση από τους διαχειριστές του αρχείου, αλλά και τους εκάστοτε χρήστες. Η αλλαγή αυτή, φυσικά, προϋποθέτει την παροχή εκπαίδευσης στο προσωπικό σχετικά με τα πρότυπα αυτά, ώστε να διασφαλιστεί η ακριβής και συνεπής εφαρμογή τους. Η ενέργεια αυτή θα μπορούσε να εμπλουτιστεί και από την δημιουργία και χρήση ενός πιο εκτεταμένου ελεγχόμενου λεξιλογίου με σκοπό την περαιτέρω τυποποίηση και βελτίωση της δυνατότητας αναζήτησης, αλλά και της συνολικής συνέπειας των εγγραφών μεταξύ τους, η οποία εξασφαλίζει την συνοχή του αρχείου (Κυριάκη-Μάνεση & Κουλούρης, 2015) και συμβάλλει στην ενίσχυση της δυνατότητας εντοπισμού και χρήσης.

5.3.2 Ψηφιακή παρουσία αρχείου

Η δημιουργία μιας ψηφιακής πλατφόρμας διαχείρισης δεδομένων και υλικού θα μπορούσε να αποδειχθεί σημαντική ευκολία για το αρχείο, ενόψει ιδίως του γεγονότος ότι μεγάλο μέρος του περιεχομένου του είναι ψηφιακό. Η ύπαρξη του υλικού και των μεταδεδομένων του στην ίδια πλατφόρμα θα διευκόλυνε την εσωτερική διαχείρισή του υλικού και θα καθιστούσε την πρόσβαση αισθητά πιο άμεση, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα της οργάνωσης και αναζήτησης του υλικού. Επιπλέον, αυτό θα προσφέρει τη δυνατότητα αποθήκευσης των ψηφιακών τεκμηρίων. Στο ΑΑΖ υπάρχει ήδη μέριμνα για δημιουργία αντιγράφων, όμως η διαδικτυακή αποθήκευση μπορεί να εξασφαλίσει τη μακροπρόθεσμη πρόσβαση στα δεδομένα ανεξαρτήτως της φυσικής τοποθεσίας και της κατάστασης των φυσικών μέσων αποθήκευσης. Αυτό είναι κρίσιμο για τη μακροπρόθεσμη διατήρηση και προστασία των αρχείων από τεχνολογική υποβάθμιση και απώλεια δεδομένων (Zhang, Yang, Yang, & Jiang, 2018)

Μια καλή επιλογή για τέτοιο σκοπό θα ήταν η πλατφόρμα Omeka, η οποία είναι ανοιχτού κώδικα και προσφέρεται για τη διαχείριση ψηφιακού υλικού, συμπεριλαμβανομένων ηχητικών αρχείων και εικόνων, παρέχοντας επεκτάσεις για τη διαχείριση ηχητικών και πολυμέσων αρχείων. Είναι επίσης συμβατή με πρότυπα

μεταδεδομένων όπως το Dublin Core, καθιστώντας την κατάλληλη για αρχεία με πολύπλοκες ανάγκες οργάνωσης και προσβασιμότητας. Είναι επίσης γνωστή για το εύχρηστο περιβάλλον χρήστη που προσφέρει, το οποίο επιτρέπει την εύκολη περιήγηση και διαχείριση των αρχείων από αρχειονόμους με διαφορετικά τεχνικά επίπεδα (Wasim, 2018).

Φυσικά, η δημιουργία της πλατφόρμας, ειδικά αν προορίζεται για χρήση από το κοινό θα εγείρει κάποια νέα ζητήματα, σχετικά με την προσβασιμότητα, τόσο για άτομα με αναπηρίες, τα οποία θα επιλυθούν ακολουθώντας οδηγίες για την προσβασιμότητα του περιεχομένου του Ιστού (Web Content Accessibility Guidelines - WCAG) (Ng, 2017) και παρέχοντας εναλλακτικές μορφές των δεδομένων, όσο και για χρήστες που δεν έχουν δυνατότητα πρόσβασης στο κείμενο λόγω της γλώσσας, περίπτωση που είναι ακόμη πιο πολύπλοκη στην επίλυσή της, αφού απαιτεί την μετάφραση βασικών πληροφοριών και πεδίων για να τα καταστήσει προσβάσιμα σε μη ελληνόφωνο κοινό.

Η εφαρμογή αυτής της σύστασης θα μπορούσε να συμβάλει στην ικανοποίηση και των τριών κριτηρίων επιτυχίας των Αρχείων Προφορικής Ιστορίας.

Η καταγραφή του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής στο Εθνικό Ευρετήριο Αρχείων είναι μία ευχερής διαδικασία, που καλό θα ήταν να πραγματοποιηθεί άμεσα, καθώς, σύμφωνα με το άρθρο 171 του Ν.4610/2019, κάθε κάτοχος αρχειακού υλικού στην χώρα οφείλει να δηλώσει το υλικό που διαθέτει. Το γεγονός αυτό θα συμβάλλει στην δυνατότητα καλύτερου εντοπισμού του αρχείου (Γενικά Αρχεία του Κράτους, 2024).

Τέλος, για την αντιμετώπιση των ζητημάτων προσωπικών δεδομένων στους ψηφιακούς τόπους του αρχείου, σε περίπτωση που αυτοί θα είναι διαθέσιμοι στο κοινό, ένα αναγκαίο μέτρο θα ήταν η ανωνυμοποίηση των συνεντεύξεων ή η δημοσιοποίηση μόνο μέρους τους, στο οποίο δεν θα μπορούν να εντοπιστούν η ταυτότητα του ομιλητή και τυχόν προσωπικά δεδομένα. Έτσι δεν θα υπάρξει απαίτηση για την αφαίρεση του υλικού από το αρχείο λόγω προσωπικών δεδομένων, κάτι που θα διασφαλίσει την δυνατότητα διατήρησής του.

5.3.3 Άλλες προτάσεις

Η περιορισμένη χρηματοδότηση και η έλλειψη επαρκούς, εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού είναι ζητήματα που απασχολούν πολλούς αρχειακούς φορείς (Tansey, 2016) και αποτελούν παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάσουν την αποδοτική διαχείριση του υλικού του αρχείου και την αποτελεσματική επίτευξη των στόχων του.

Για να αντιμετωπιστούν αυτές οι προκλήσεις, απαιτείται η αύξηση πόρων και εκπαίδευσης. Η εξασφάλιση χρηματοδότησης είναι μία δύσκολη αποστολή, επομένως προτείνεται η συμμετοχή εθελοντών, συγκεκριμένα για την υποβοήθηση σε διάφορες αρχειακές εργασίες. Οι εθελοντές, όπως και το προσωπικό, θα πρέπει να εκπαιδευτεί ώστε να αποκτήσει εξοικείωση με το σύστημα διαχείρισης και με τις ηθικές πρακτικές και νομικές απαιτήσεις που σχετίζονται με τα προσωπικά δεδομένα και συνεπώς να διασφαλιστεί η ενίσχυση των δυνατοτήτων του αρχείου.

Αν και η παρούσα κατάσταση της φυσικής αποθήκευσης του αρχείου δεν παρουσιάζει προβλήματα, η επένδυση σε ειδικά αρχειακά κουτιά θα αποτελούσε καλή πρακτική. Για τη βελτίωση των συνθηκών αποθήκευσης, θα ήταν επίσης σκόπιμο να διασφαλιστεί ότι τα φυσικά υλικά αποθηκεύονται σε περιβάλλοντα ελεγχόμενης κλιματικής κατάστασης, ώστε να αποτρέπεται η φθορά τους με την πάροδο του χρόνου και να τελειοποιηθεί η δυνατότητα διατήρησης του αρχείου (Ζερβός, 2015)

Παρόλο που οι υπάρχουσες συλλογές του αρχείου είναι επαρκώς τεκμηριωμένες, θα μπορούσαν να βελτιωθούν ως προς τις συνδέσεις μεταξύ των τεκμηρίων. Υπάρχουν μεν ευρετήρια, όμως οι συνδέσεις μεταξύ τους δεν είναι εμφανείς, καθώς βρίσκονται σε μορφή εγγράφου word μέσω της οποίας δεν δίνεται η δυνατότητα παραπομπών. Η χρήση μιας ψηφιακής πλατφόρμας διαχείρισης αρχείων, όπως αναφέρεται παραπάνω, θα επιτρέψει την καλύτερη διασύνδεση και δημιουργία αναφορών εντός του αρχείου, διευκολύνοντας την πρόσβαση και την εξερεύνηση των τεκμηρίων και υποστηρίζοντας την δυνατότητα εντοπισμού του αρχείου (Van Hooland & Verborgh, 2014).

Προτείνεται επίσης η ανάπτυξη συνεργασίας με άλλα αρχεία τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, αν πραγματοποιηθεί η μετάφραση που αναφέρθηκε νωρίτερα, με στόχο την κοινή χρήση πόρων και βέλτιστων πρακτικών και την ενίσχυση της διαλειτουργικότητας (Fleckner, 1976). Αυτή η προσέγγιση θα ήταν δυνατόν να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της έρευνας και να προωθήσει τη συνεργατική πρόσβαση σε πληροφορίες και υλικό. Με αυτόν τον τρόπο θα ενισχυθεί η δυνατότητα εντοπισμού του υλικού και των δύο αρχείων που εμπλέκονται. Κατά συνέπεια θα εξασφαλιστεί και η δυνατότητα αποτελεσματικότερης χρήσης του υλικού τους.

Τέλος, μετά την αντιμετώπιση των ζητημάτων που αφορούν τα προσωπικά δεδομένα και την ανωνυμοποίηση, προτείνεται η πραγματοποίηση εργαστηρίων και σεμιναρίων για την κατάρτιση εκπαιδευτικών και ερευνητών, με στόχο την κατανόηση των τρόπων πρόσβασης και χρήσης του αρχείου, προκειμένου το υλικό του να

χρησιμοποιηθεί σε εκπαιδευτικά ή ερευνητικά έργα και να ενισχυθεί η δυνατότητα χρήσης του.

Κεφάλαιο 6. Ανακεφαλαίωση

Η προφορική ιστορία αποτελεί έναν αναδυόμενο κλάδο της σύγχρονης επιστήμης, που κερδίζει ολοένα και μεγαλύτερη αναγνώριση και δημοτικότητα. Η ενσωμάτωση της στα αρχεία κρίνεται αναγκαία, τόσο για τη διατήρησή της όσο και για την ανάδειξη της αξίας της προσωπικής μαρτυρίας ως αναπόσπαστου στοιχείου της ιστορικής τεκμηρίωσης. Τα αρχεία, παραδοσιακά εστιασμένα σε έγγραφα και γραπτά τεκμήρια, διευρύνονται και επεκτείνονται για να συμπεριλάβουν τις φωνές των ανθρώπων, προσφέροντας μια πιο ολοκληρωμένη και πολυδιάστατη εικόνα του παρελθόντος. Τα Αρχεία Προφορικής Ιστορίας, παρουσιάζουν πολλές προκλήσεις για τους αρχειονόμους και απαιτούν ειδικό χειρισμό. Μπορούν να αποτελέσουν πλούσια πληγή πληροφοριών, όταν τύχουν κατάλληλης διαχείρισης.

Όσον αφορά στο Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής του Πανεπιστημίου Αθηνών, μόλις αυτό εξεταστεί από αρχειονομική σκοπιά, αναδεικνύεται ως ένα παράδειγμα Αρχείου Προφορικής Ιστορίας που, παρά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει, επιδεικνύει αξιόλογο έργο στην οργάνωση και τη διαχείριση των τεκμηρίων του. Η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε σε αυτή την εργασία, ανέδειξε τόσο τα πλεονεκτήματα όσο και τις αδυναμίες των υφιστάμενων μεθόδων, παρέχοντας μια εικόνα της τρέχουσας κατάστασης του Αρχείου. Οι προτάσεις που διατυπώνονται επιλέχθηκαν με σκοπό την ευθυγράμμιση των πρακτικών του με τις σύγχρονες αρχειακές μεθοδολογίες, διασφαλίζοντας έτσι ότι το Αρχείο όχι μόνο εξακολουθεί να διατηρεί το οπτικοακουστικό υλικό του αποτελεσματικά, αλλά και ότι το καθιστά προσβάσιμο για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς. Οι συστάσεις αυτές περιλαμβάνουν την ενσωμάτωση διεθνών αρχειακών προτύπων, την ενίσχυση της ψηφιακής παρουσίας του ΑΑΖ και την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών για τη διατήρηση και την προσβασιμότητα του αρχειακού υλικού.

Η παρούσα εργασία θα μπορούσε να επεκταθεί με περαιτέρω μελέτες που θα εστιάζουν περισσότερο στη διατήρηση και διαχείριση προσωπικών δεδομένων, καθώς και στη διερεύνηση νέων τεχνολογιών οι οποίες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για τη διαχείριση Αφηγήσεων Προφορικής Ιστορίας. Συγκεκριμένα, μια περαιτέρω έρευνα θα μπορούσε να εξετάσει λεπτομερώς τις νομικές και ηθικές προκλήσεις που σχετίζονται με την προστασία της ιδιωτικότητας των αφηγητών και την ανωνυμοποίηση των προσωπικών δεδομένων. Επιπλέον, θα ήταν ενδιαφέρον να διερευνηθούν σύγχρονες τεχνολογικές λύσεις για θέματα όπως η αυτοματοποίηση της μεταγραφής ή η

ενσωμάτωση διασυνδεδεμένων δεδομένων και οντολογιών στην περιγραφή των τεκμηρίων.

Συνοψίζοντας, η παρούσα Πτυχιακή Εργασία αναφέρθηκε στις έννοιες της Προφορικής Ιστορίας των Αφηγήσεων Ζωής και των Αρχείων Προφορικής Ιστορίας, στις αρχειακές εργασίες και πως αυτές εφαρμόζονται σε αυτό το είδος υλικού και προσπάθησε να καταγράψει και να αξιολογήσει την τρέχουσα κατάσταση του Αρχείου Αφηγήσεων Ζωής, αλλά και να προσφέρει προτάσεις για να διασφαλίσει τη συνεχιζόμενη ανάπτυξη και τη σημασία του.

Η Προφορική Ιστορία και οι Αφηγήσεις Ζωής, με την ιδιαίτερη και σημαντική συμβολή τους στη βαθύτερη κατανόηση του ανθρώπινου παρελθόντος μέσω των ατομικών εμπειριών, είναι πτυχές της πολιτισμικής κληρονομιάς που αξίζουν να διατηρηθούν, πράγμα που τονίστηκε ιδιαίτερα στην παρούσα Εργασία. Η φιλοσοφία αυτών των αφηγήσεων, επικεντρωμένη στη συμπερίληψη και την προώθηση της ιστορικής αλήθειας, ευθυγραμμίζεται απόλυτα με τις αξίες των αρχειακών φορέων. Η διατήρησή τους σε αρχειακό πλαίσιο είναι εφικτή και μπορεί, όχι μόνο να προάγει, αλλά και να εκδημοκρατικοποιήσει την ιστορική αφήγηση, τοποθετώντας την σε ένα ανθρωποκεντρικό και πανανθρώπινο πλαίσιο.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- DublinCore. (2024). *About DCMI*. Ανάκτηση από DublinCore:
<https://www.dublincore.org/about/>
- Edmondson, R. (2004). *Audiovisual Archiving: Philosophy and Principles*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Ellis, J. (Επιμ.). (2000). *Η διαχείριση των αρχείων*. (Ζ. Οικονόμου, Μεταφρ.) Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Fleckner, J. A. (1976). Cooperation as a Strategy for Archival Institutions. *The American Archivist*, 39(4), 447-459. Ανάκτηση 2024, από
https://www.jstor.org/stable/40291917?searchText=&searchUri=&ab_segments=&searchKey=&refreqid=fastly-default%3Af742b2ad545674973eb2a77b351262e2
- Jenkinson, H. (1980). *Selected writings of Sir Hilary Jenkinson*. Allan Sutton. Ανάκτηση από <https://archive.org/details/selectedwritings0000jenk>
- MacKay, N. (2016). *Curating Oral Histories. From Interview to Archive* (2nd ed.). Abingdon: Routledge.
- Ng, C. (2017). A Practical Guide to Improving Web Accessibility. *Weave: Journal of Library User Experience*.
doi:<https://doi.org/10.3998/weave.12535642.0001.701>
- Oral history and the historical process. (2022). Στο S. Cole, K. Breuer, S. W. Palmer, & B. Blakeslee, *How history is made: A student's guide to reading, writing, and thinking in the Discipline*. Mavs Open Press. Ανάκτηση από
<https://uta.pressbooks.pub/historicalresearch/>
- Oral History Association. (2019). *Archiving Oral History*. Ανάκτηση από Oral History Association: <https://oralhistory.org/archives-principles-and-best-practices-overview/>
- Portelli, A. (2015). What makes Oral History different. Στο R. Perks, & A. Thomson (Επιμ.), *The Oral History reader* (σσ. 32-42). New York: Routledge.

- Schrum, K., Brennan, S., Halabuk, J., Leon, S., & Scheinfeldt, T. (2012). Oral History in the Digital Age. Στο *The Oxford handbook of Oral History* (σσ. 500-516). Oxford University Press.
- Swain, E. (2003). Oral History in the Archives: Its Documentary Role in the Twenty-first Century. *The American Archivist*, 139-158.
doi:10.17723/aarc.66.1.9284q6r604858h40
- Tansey, E. (2016). Archives without archivists. *Reconstruction: Studies in Contemporary Culture*, 16(1).
- Thane, P. M. (1999). Oral History, Memory and Written Tradition: An Introduction. *Transactions of the Royal Historical Society*, 9, 161-168. Ανάκτηση 2024, από <https://www.jstor.org/stable/3679397>
- Thompson, P. (2009). *Φωνές από το παρελθόν - Προφορική Ιστορία*. Αθήνα: Πλέθρον.
- Van Hooland, S., & Verborgh, R. (2014). *Linked Data for Libraries, Archives and Museums: How to clean, link and publish your metadata*. Facet .
- Wasim, A. (2018). Omeka: An Open Source Digital Archiving Application. *Journal of Library and Information Communication Technology*, 40-47. doi:Journal of Library and Information Communication Technology
- Zhang, H., Yang, F., Yang, H., & Jiang, W. (2018). Research on Cloud Storage and Security Strategy of Digital Archives. *Intelligent Computing Methodologies*. Springer, Cham.
- Γενικά Αρχεία του Κράτους. (2024). *Εθνικό Ευρετήριο Αρχείων*. Ανάκτηση από Εθνικό Ευρετήριο Αρχείων: <https://greekarchivesinventory.gak.gr/>
- Γενικά Αρχεία του Κράτους. (2024). *Πρότυπα*. Ανάκτηση από Γενικά Αρχεία του Κράτους: <http://www.gak.gr/index.php/el/menu-el/diaxeirisi-pliroforias/protipa-kai-odigoi>
- Γκαζή, Α., & Νάκου, Ε. (Επιμ.). (2015). *Η προφορική ιστορία στα μουσεία και την εκπαίδευση*. Αθήνα: Νήσος.
- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. (2024). *Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής*. Ανάκτηση από Αρχείο Αφηγήσεων Ζωής: <https://archeio-afigiseon-zois.primedu.uoa.gr/>

- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. (2024). *Εργαστήριο Κοινωνικών Επιστημών*. Ανάκτηση από Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης: <http://www.primedu.uoa.gr/ergastiria/ergastirio-koinwnikon-epistimwn.html>
- Ένωση Προφορικής Ιστορίας. (2024). *Αρχεία και Συλλογές Προφορικών Μαρτυριών*. Ανάκτηση από Ένωση Προφορικής Ιστορίας: <https://epi.uth.gr/arχεια-kai-silloges/>
- Ζερβός, Σ. (2015). *Συντήρηση και διατήρηση χαρτιού, βιβλίων και αρχαιακού υλικού*. Κάλλιπος. Ανάκτηση 2024, από <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/63>
- Κακάμπουρα, Ρ. (2011). *Αφηγήσεις ζωής, η βιογραφική προσέγγιση στη σύγχρονη λαογραφική έρευνα*. Αθήνα: Διάδραση.
- Κακάμπουρα, Ρ. (2012). Ανιχνεύοντας το νόημα της παράδοσης μέσα από προσωπικές αφηγήσεις. Στο Μ. Γ. Βαρβούνης, & Μ. Γ. Σέργης (Επιμ.), *Ελληνική Λαογραφία. Ιστορικά, Θεωρητικά, Μεθοδολογικά, Θεματικές, τόμος Α'* (σσ. 527-544). Αθήνα: Ηρόδοτος. Ανάκτηση 2024, από https://www.academia.edu/5895682/%CE%91%CE%BD%CE%B9%CF%87%CE%BD%CE%B5%CF%8D%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82_%CF%84%CE%BF_%CE%BD%CF%8C%CE%B7%CE%BC%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7%CF%82_%CF%83%CE%B5_%CE%B1%CF%86%CE%B7
- Κακάμπουρα, Ρ. (2013). Δευτερογενής αφηγηματική ανάλυση βιογραφικών συνεντεύξεων: ένα εργαστήρι. Στο Ρ. Βαν Μπούσχοτεν, Τ. Βερβενιώτη, Κ. Μπάδα, Ε. Νάκου, Π. Πανταζής, & Π. Χαντζαρούλα (Επιμ.), *εφυρώνοντας τις γενιές: Διεπιστημονικότητα και αφηγήσεις ζωής στον 21ο αιώνα. Προφορική Ιστορία και άλλες Βιο-ιστορίες*. Βόλος: Ένωση Προφορικής Ιστορίας. Ανάκτηση 2024, από https://www.academia.edu/6406451/%CE%9A%CE%B1%CE%BA%CE%AC%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B1_%CE%A1%CE%AD%CE%B1_%CE%94%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BF%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%AE%CF%82_%CE%B1%CF%86%CE%B7%CE%B3%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%C
- Κασσαβέτη, Ο.-Ε., & Μπουγιούκος, Γ. (2021). *Αρχείο αφηγήσεων ζωής του Π.Τ.Δ.Ε, Ε.Κ.Π.Α.: Έρευνα των κοινωνικών χαρακτηριστικών των αφηγητών/ριών και των τεχνικών στοιχείων των συνεντεύξεων*. (Ρ. Κακάμπουρα, Επιμ.) Αθήνα: Εργαστήριο κοινωνικών επιστημών, Παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής

εκπαίδευσης, Σχολή επιστημών της αγωγής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ανάκτηση 2024, από http://www.primedu.uoa.gr/fileadmin/primedu.uoa.gr/uploads/Egrastiria/Ergastirio_koinonikon_episthmon/ARCHEIO_AFIGISEON_ZOIS_TOY_PTDE_EKPA_EREYNA.pdf

Κυριάκη-Μάνεση, Δ., & Κουλούρης, Α. (2015). *Διαχείριση ψηφιακού περιεχομένου*. Κάλλιπος. doi:<http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-771>

Μπάγιας, Α. (2010). *Αρχειονομία: βασικές έννοιες και αρχές*. Αθήνα: Κριτική.

Μπαμίδης, Ν. (2010). *Ερμηνευτικό λεξικό αρχειακής ορολογίας: πολύγλωσσο και σχολιασμένο*. Ιστορικό αρχείο εμπορικής τράπεζας.